LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülten Taflıoğlu
171149101

YÜKSEK LİSANSTEZİ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ahmet Bedel

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül,2021

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülten Taflıoğlu
171149101
Orcid: 0000-0001-6954-715X

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ahmet Bedel

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül,2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın tüm aşamalarında bana sabırla rehberlik eden ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Sayın Doç. Dr. Ahmet Bedel'e yardımları için teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim öğretim hayatımın her anında yanımda olan ve desteğini esirgemeyen babam Ender Taflıoğlu'na, annem Fatma Taflıoğlu'na ve kardeşim Tevfik Fikret Taflıoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu dönemde benden gece gündüz hiçbir desteğini esirgemeyen eşim Doğan Bal'a da sonsuz teşekkürlerini sunarım.

Gülten Taflıoğlu

Eylül,2021

ÖZ

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülten Taflıoğlu
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ahmet Bedel
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkileri incelemek ve bağlanma stillerinin problem çözme becerileri üzerindeki yordama düzeyini belirlemektir.Bu amaçla Kayseri ilinde özel ve devlet okullarında eğitim gören her kademeden toplam 369 lise öğrencisine Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Becerisi Envanteri (PÇBE) ve İlişki Ölçekleri Anketi-E (İÖA) uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma verileri COVID-19 pandemisi dolayısıyla online anket yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin analizindeBağımsız Örneklemler T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve farklılaşmaların kaynağını test etmek için ANOVA içinde Post Hoc testlerinden "Tukey testi" kullanılmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek için "Pearson Korelasyon Analizi", ve bağlanma stillerinin problem çözme becerileri yordama güçlerini belirlemek için "Regresyon Analizi" yapılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre korkulu ve güvenli bağlanma alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Problem çözme alt boyutlarından değerlendirmeci ve kendine güvenli yaklaşım puanları ile ve bağlanma stili alt boyutlarından kayıtsız bağlanmanın sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bağlanma Stilleri İlişki Envanteri alt ölçek puanlarınınProblem Çözme Becerisi Envanterinin alt ölçeklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bağlanma stilleri alt boyutlarının problem çözme becerileri alt boyutlarından düşünen yaklaşım ve kaçıngan yaklaşımın varyansın %0.05'ini açıkladığı; değerlendirmeci yaklaşımın

varyansın %0.04'ünü; planlı yaklaşımın ise varyansın %0.07'ini açıkladığı ve anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Lise Öğrencileri, Problem Çözme, Bağlanma Stilleri.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN BONDING STYLES AND PROBLEM-SOLVİNG SKILLS IN HIGH SCHOOL

Gulten Taflioglu
Master Thesis
Department of Educational Sciences
Guidance and Counseling Psychology Programme
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Ahmet Bedel
Maltepe University Graduate School, 2021

The aim of this study is to examine the relationships between high school students' attachment styles and their problem solving skills and to determine the predictive level of attachment styles on their problem solving skills. For this purpose, data were obtained by applying Personal Information Form, Problem Solving Skills Inventory (PCI) and Relationship Scales Questionnaire-A (PSA) to a total of 369 high school students from all levels, studying in private and public schools in Kayseri. Research data were collected by online survey method due to the COVID-19 pandemic. In the analysis of the data, Independent Samples T-Test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) and the "Tukey test", one of the Post Hoc tests in ANOVA, were used to test the source of the differentiations. In addition, "Pearson Correlation Analysis" was conducted to examine the relationship between high school students' attachment styles and problem solving skills, and "Regression Analysis" was conducted to determine the predictive power of attachment styles on problem-solving skills.

According to the results of the research, it was observed that the fearful and secure attachment sub-dimensions differed significantly according to gender. It was observed that the scores of evaluator and self-confident approach from problem solving sub-dimensions and dismissive attachment from sub-dimensions of attachment style differed significantly according to grade level. In the study, problem solving skills scale scores; Attachment Styles Relationship Inventory subscale scores were found to significantly predict the Problem-Solving Skills Inventory subscales. From the problem-solving skills sub-dimensions of attachment styles, thinking approach and avoidant approach explained

0.05% of the variance; 0.04% of the variance of the evaluative approach; it was seen that the planned approach explained 0.07% of the variance and had significant predictors.

Keywords: High School Students, Problem Solving, Attachment Styles.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
TABLOLAR LİSTESİ xi
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
KISALTMALAR LİSTESİ xiii
ÖZGEÇMİŞ xiv
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.2. Amaç 3
1.3. Önem 3
1.4.Varsayımlar 4
1.5. Sınırlılıklar 4
1.6. Tanımlar 5
BÖLÜM 2. İLGİLİ LİTERATÜR 6
2.1. Bağlanma Kuramı 6
2.1.1. Bağlanma ve Bağlanma Davranışı 6
2.1.2. Bağlanma Stilleri 7
2.1. 2.1.Güvenli Bağlanma 7
2.1.2. 2. Güvensiz Bağlanma 8
2.1.3. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma 10
2.1.4. Ergenlikte Bağlanma 12
2.1.5. Yetişkinlikte Bağlanma 14
2.2. Bağlanma Kuramları 15
2.2.1. Dörtlü Bağlanma Modeli 16
2.3. Problem Çözme 18
2.3.1. Sosyal Problem Çözme 18
2.3.2. Problem Çözme ve Alt Boyutları 19
2.3.3. Problem Çözme ile Demografi İlişkisi 20
2.3.4. Problem Çözme ve Stres İlişkisi 20
2.3.5.Bağlanmanın Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Etkisi 21
2.4.Bağlanma ve Kriz Yönetimi İlişkisi 25
2.5. Yapılan Araştırmalar 27
BÖLÜM 3. YÖNTEM 31
3.1. Araştırma Modeli 31
3.2. Evren ve Örneklem 31

3.2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 32
3.3.Verilerin Toplanması 32
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu 33
3.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi-E 33
3.3.3. Problem Çözme Becerisi Envanteri 34
3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 35
BÖLÜM 4. BULGULAR 37
4.1.Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri 37
4.2.Cinsiyete Göre Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular 37
4.3. Sınıf Değişkenine Göre Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular 39
4.4. Değişkenler Arası Korelasyonlar 41
4.5. Bağlanma Stilleri Puanının Yordanmasına İlişkin Bulgular 43
BÖLÜM 5. TARTIŞMA 47
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER 53
6.1. Sonuç 53
6.2. Öneriler 54
EKLER 56
EK A. Ölçek ve Araştırma İzin Onayı 56
EK B. Kişisel Bilgi Formu 57
EK C. İlişki Ölçekleri Anketi-E Örnek Maddeler 58
EK D. Problem Çözme Envanteri Örnek Maddeler 59
KAYNAKÇA 60

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 32
Tablo 2. Kullanılan Ölçeklerin Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....37
Tablo 4. Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları 39
Tablo 5. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları.....41
Tablo 6. Aceleci Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları 43

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dörtlü Bağlanma Modeli 17

KISALTMALAR LİSTESİ

PÇE : Problem Çözme Becerisi Envanteri

İÖA : İlişki Ölçekleri Anketi

Vd : Ve Diğerleri

ÖZGEÇMİŞ

Gülten Taflıoğlu

Eğitin Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim

Y.Ls.	:2021Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Ls.	:2016 Melikşah Üniversitesi, Psikoloji
Ön. L.	: 2015Anadolu Üniversitesi - Sosyal Hizmet Ve Danışmanlık(AÖF)
Lise	: 2010 Fevzi Çakmak Lisesi - Türkçe Matematik

İş/İstihham

2016-17	Kayseri Psikodrama Enstitüsü - Psikolog
2019-21	Bir Psikoloji Danışmanlık Merkezi - Psikolog
2019-…	Kayseri Yaşam Paylaşım Anaokulları – Psikolog
2019-…	Bahçe Kreş Ve Gündüz Bakım Evi – Yaratıcı Drama Lideri
2020- …	Gügüpoğlu Anaokulu - Yaratıcı Drama Lideri

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Problem

Ergenlik, bireyin gelişim dönemleri arasında, toplumsal etkiye en açık dönemdir. Fiziksel büyüme, psikososyal gelişme ve cinsel gelişimin meydana geldiği, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. Yaşam süreci boyunca etkisi en fazla olan biyolojik ve sosyal geçiş dönemi olarak öne çıkan ergenlik döneminde üreme sistemlerinde değişim, beyinde ve hormonlarda farklılaşma gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (Susman ve Rogol, 2004). Ergenlik ve ergenlik süreci bireysel, dönemsel ya da toplumsal değişiklikler gösterebilmektedir. Gelişmelerin sırası öngörülebilse de, başlangıcı ve seyri bireyden bireye farklılık göstermektedir. Duygusal ve fiziksel süreç etkisiyle ortaya çıkan fiziksel, psikososyal gelişmeler, bireyde yeteneklerin, bağımsızlığın, sosyal üretkenliğin geliştiği ve net bitiş zamanına sahip olmayan bir dönemdir (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012).

Ergenlik sürecinin başlangıcı ve bitişi gibi, bu süreçte bireyde ortaya çıkan anormallik ve normallik de belirsizdir. Ailesi tarafından iyi bir destek gören gençler, çok fazla karmaşaya maruz kalmadan bu dönemi tamamlamakta iken bu dönem psikiyatrik hastalıklar kadar ağır belirtilerle ve bocalamalarla geçen bir dönem de olabilmektedir. Patolojik bir durum olup olmadığının anlaşılabilmesi için, normal gelişim sürecinin en iyi biçimde bilinmesi gerekmektedir (Susman ve Rogol, 2004).

Ergenlik dönemi dâhilinde özellikle lise çağı, uzun yıllardır incelenen bir alan olmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda ergenlik döneminin biyolojik bir değişimle başladığı;fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişmelerle devam ettiği ortaya konmuştur. Fiziksel değişimler, psikolojik değişimlerin de çıkış noktasını oluşturmaktadır. Ergenlik dönemine erkeklerin kızlardan daha geç yaşlarda girdiği, yaşanan fiziksel değişimlerin genç bireyin kendisini farklı hissetmesine yol açtığı ve psikolojik olarak da bu durumdan etkilendiği bilinmektedir (Kaplan ve Aksel, 2013).

Bu dönemde ebeveynlerle karşılıklı olarak geliştirilen doyurucu ve samimi bir ilişki, bireyin hayatının ilerleyen safhalarında akranları ile ilişkilerinin kaliteli olmasını sağlamanın yanı sıra, duygusal tatmin sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Bu dönemde

güvenli bağlanma sağlayabilen birey, kişisel gelişimi açısından yeterlilik duygusuna ve benlik değerine sahip olabilmektedir. Ergenlik döneminde güvenli bağlanma bu bakımdan son derece önemlidir. Şayet, genç bireyin ebeveynleri olumsuz bir tavır içinde ise, bireyde farklı bağlanma stilleri meydana gelebilmekte ve bu da dönemsel olarak değişikliklerle bireyin hayatını doğrudan etkilemektedir (Keskin ve Çam, 2009).

Bu dönemdeki bireyin normal gelişim süreci içinde kimliğin oluşum aşamasında bağlanma figürlerinde meydana gelecek değişiklikler ve bireyde yeniden bu figürlerin şekillenmesi nedeniyle dramatik değişimler söz konusu olabilmektedir. Bağlanma olgusu, genç bireyin aile içinde karşı karşıya kaldığı olumlu-olumsuz fonksiyonlardan etkilenmektedir. Bağlanma bozuklukları eğitimde zorlanma, davranış problemleri, benlik saygısında düşüş gibi şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Çocukluk dönemindeki bağlanma durumu olumlu ya da olumsuz biçimde akran ilişkilerine ve romantik ilişkilere aktarılmaktadır. Bu yüzden bireyin gelişiminin bebeklikten yetişkinliğe kadar, bağlanma süreci ve davranış gelişimi içinde ele alınması gerekmektedir (Keskin ve Çam, 2009).

Temelde bir değişikliğe uğramadan sürüp giden bağlanma örüntüleri, bireysel yaşamda sosyallik, öfke kontrolü, profesyonel ilişkiler, psikolojik ve fiziksel sağlık, kognitif gelişim gibi farklı pek çok alanda etkili olabilmektedir. Bebeklik döneminde güvenli bir bağlanma geliştirmiş bireyler, ergenlik ve dolayısıyla yetişkinlik dönemlerinde ilişkilerini sağlıklı bir biçimde kurabilmekte ve yürütebilmektedir. Güvensiz bağlanma geliştiren ya da buna maruz kalan bireyler ise hem ergenlik hem de yetişkinlik dönemlerinde problemli ilişkilere, sorunlara maruz kalabilmekte ve sorunlarla başa çıkma konusunda yetersiz kalabilmektedir. Güvensiz bağlanma sonucunda ergenlik döneminde psikopatolojik durumların da gelişme gösterdiği kabul edilmektedir. Bu bakımdan bağlanma örüntüleri hem çocukluk, hem ergenlik/lise çağı hem de yetişkinlik dönemi açısından son derece önemlidir (Uytun, Öztop ve Eşel, 2013).

Bireylerin bağlanma stilleri nedeniyle ergenlik dönemi ve lise döneminde en fazla karşı karşıya kaldığı problemler, ilişki problemleridir. İlişki problemlerinin yaşanmasında temel nokta ise problem çözme becerisidir. Problem çözme becerisi, bireysel ya da grupsal bakımdan bireyin çevresi ile uyumlu yaşamasına ve hareket etmesine yardımcı olmaktadır. Bireyin çevre ile uyumlu hareket edebilmesi için problem çözme yeteneğine sahip olması gerekmektedir. İlişkilerde bağlanma stilleri çok önemli bir yere sahiptir. Bu

alanda yapılan araştırmalardan anlaşıldığı kadarıyla birey tarafından erken yaşlarda geliştirilen bağlanma stilleri ve yaklaşımlar, yetişkinlik döneminde de yaşamını doğrudan etkilemektedir. Bireyin bağlanma stilleri ile ilişkilerinde yaşadığı problemleri çözme becerisi ve bu problemlere yaklaşımını da doğrudan etkilemektedir (Arslan, Arslan ve Arı, 2012).

Gerek Türkiye'de, gerekse diğer ülkelerde gerçekleştirilen araştırmalar bağlamında, lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin bağlanma stilleri ile ilişkilerde problem çözme çalışmaları yeterli seviyede değildir. Aynı şekilde literatürde lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkiye dair bir çalışma da henüz mevcut değildir. Bu bakımdan gerçekleşecek olan bu çalışmanın, literatüre önemli ölçüde katkısı olacağı öngörülmektedir.

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı kapsamında şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve problem çözme becerileri puan ortalamaları, cinsiyetdeğişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve problem çözme becerileri puan ortalamaları, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
4. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri problem çözme beceri puanlarını anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Önem

Bireyin fiziksel ve ruhsal yönden değişimler ve gelişimler yaşadığı, ailesi ve çevresi ile ilişkilerinin değişmeye başladığı bir dönem olan lise çağı; bireyin hem iç hem de dış dengeyi kurabilmesi, aile ve akranları ile iyi ilişkiler geliştirebilmesi için de en kritik dönemdir. Söz konusu dönemde bireyler akranları ile daha fazla zaman geçirmekte, aynı zamanda aile ve okul ilişkileri de farklı bir formda devam etmektedir (Kaplan ve Aksel, 2013).

Lise dönemindeki bireyler akranları ve çevrelerindeki yetişkinlerle olan ilişkilerinde içsel ve dışsal faktörler sebebiyle ortaya çıkan problemler yaşayabilmektedir. Ortaya çıkan problemler genç bireyin hareketlerini de doğrudan etkilemektedir. Bu dönemde bireyin en fazla karşı karşıya kaldığı problemler, ilişkilerde ortaya çıkmaktadır. Problem çözme becerisi bireyin çevresi, ailesi ve akranları ile uyumunun korunmasına yardımcı olmaktadır (Arslan vd.,2012). Dolayısıyla bu çalışmanın çıkış noktası, lise düzeyindeki bireylerin sahip olduğu bağlanma stilleri ve problem çözme becerilerinin bağlantısının ortaya konmasıdır.

1. Bu alandaki literatür incelendiğinde, bağlanma stilleri ve problem çözme becerisi ile ilgili birçok çalışma olmasına rağmen, lise düzeyindeki bireylerin problem çözme becerisi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu çalışma ile ortaya çıkan sonucun, bu alanda ihtiyaç duyulan bir bağlamı temsil açısından önemi bulunmaktadır.
2. Araştırmada elde edilen bulgular, lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik biçimde hazırlanmış olup, okul içinde hizmet veren psikolojik danışmanlara da bu alanda yol gösterecek aracı değişkenlerin sonuçlarına ilişkin de önemli bir bilgi sunacaktır.

1.4.Varsayımlar

Bu araştırmaya yönelik varsayımlar şunlardır:

1. Lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin araştırma uygulama aşamasında kullanılan ölçeklere doğru ve samimi yanıtlar vereceği varsayılmıştır.
2. Çalışmada kullanılan "Problem Çözme Envanteri", "İlişki Ölçekleri Anketi" ve kişisel bilgi formları ile elde edilen bilgilerin, araştırma amacına uygun bir veri toplama için aracılık edeceği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın evreni Kayseri ili ve ilçelerindeki lise öğrencileriyle (15-18 yaş) sınırlıdır.

3. Araştırma, “Problem Çözme Becerisi Envanteri” ve “İlişki Ölçekleri Anketi-E”nin ölçtüğü durumlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bağlanma:Çocuk ve çocuğun bakımından sorumlu kişi (anne) arasında gelişen, yaşamda ilk sosyal ilişki olarak nitelendirilen bir kavram olan bağlanma, yaşamın bütün evrelerinde gözlemlenen bir süreçtir. Bağlanmada, olumlu, duygusal ve karşılıklı bir ilişki söz konusudur (Gündaş, 2013).

Problem Çözme:Bireysel olarak içinde bulunulan karışık durumlar genel olarak problem olarak ifade edilmektedir. Günlük yaşantıda birey farklı alanlarda birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedir (Gelbal, 1991).

BÖLÜM 2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Bağlanma Kuramı

2.1.1. Bağlanma ve Bağlanma Davranışı

Sosyal bir varlık olarak insan, bir toplumda yaşamak durumundadır. Toplumla etkileşim bireysel gelişimin desteklenmesi ve sosyal, psikolojik, fiziksel gelişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşebilmesi bakımından çok önemlidir. Bu bağlamda insanın davranışları, sosyal davranış kapsamında değerlendirilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2008). Çocuk ya da yetişkin, bir bireyin bir başka bireye bağlanmasında, bağlantı için gerekli olan nesnenin karşıdaki birey ile bağlanan birey arasında yakınlık sağladığı bilinmektedir. Birey, bağlanma davranışını belli faktörler çerçevesinde gerçekleştirmeye meyillidir. Bunun nedeni bireyin geçmişteki bağlanma davranışlarıdır. Bireyin sahip olduğu bağlanma davranışları erken dönemlerde ortaya çıkıp gelişir ve zamanla anlık durumlarda etkilenmeme eğilimi gösterir. Bağlanma davranışı aynı zamanda bireyin istediği yakınlığı sağlamak ve korumak için gösterdiği davranışları da ifade etmektedir (Bowlby, 2012). Bağlanma davranışı, genellikle sosyal deneyimlerin değerlendirilmesi, elenmesi ve böylece yakın ilişkiler dâhilinde gösterilen davranışlar için rehberlik etmesi için kullanılan bir kılavuz olarak da değerlendirilebilir.

Bağlanma, hayatın ilk günleri itibariyle başlayan, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda gelişen, duygusal yönden ağır basan bir durumdur. Bağlanma aynı zamanda, bakım veren kişi ve çocuk arasında gelişen, çocuk tarafından bakım veren kişiye yönelik yakınlık ve arayış davranışları ile kendini gösteren, stres durumlarında çok daha belirgin bir hale gelen, devamlılığı ve dayanıklılığı olan bir duygusal bağ olarak da ifade edilebilir (Keskin ve Çam, 2009).

Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ tarafından (2011) da ifade edildiği gibi, bağlanma biçimi, yaşamın ilk dönemlerinde belirlenen, devam eden ve bireyin diğer insanlarla ilişkilerini biçimlendiren bir süreçtir. Her bağlanma biçimi farklı özellikler göstermektedir, her bir tür hem ileriye hem de geriye dönük belirtiler vermektedir. Kişinin bir başka bireyle yakın bir ilişki kurup kurmadığı, aradaki ilişkinin niteliği bireyin yaşantısının her döneminde gözlemlenebilmektedir.

Bağlanma, yalnızca bebeklik döneminde değil, erken-geç çocukluk dönemlerinde, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de etki sahibidir. Bağlanma aynı zamanda kendine zarar verme, şiddete meyillilik, madde kullanımı, istismar, ihmal gibi psikopatolojik durumlarla doğrudan ilişkili olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda bireyin erken bebeklik dönemlerinden itibaren çevre ve bağlandığı bireylerle ilişkilerinin gözlemlenmesi, ilişkilerde yaşayabileceği muhtemel problemlerin engellenebilmesi; ayrıca problemlerin erken teşhis edilebilmesi ve bireyin ruh sağlığının korunabilmesi için son derece önemlidir.

2.1.2. Bağlanma Stilleri

Bugüne kadar birçok kuramcı bağlanma süreci ile ilgilenmiş olup yetişkinlik döneminde bireyin diğer bireylerle kuracağı ilişkilerin niteliğini ve beklentilerini belirleyen unsurun, bu bireyin yaşamının erken dönemlerinde annesi ile kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi olduğunu kabul etmiştir. Çocuk ve annenin, özellikle korku duygulanımları ve stres durumlarında birbirlerine destek ve rahatlık sağlaması, bağlanma olarak ifade edilebilir. Bağlanma, çocuk ve annenin, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılaması ile gelişmektedir. Bu nedenle de çift yönlü bir ilişki sürecidir. Karşılıklı olarak ihtiyaçların karşılanması, taraflar arasındaki bağı gittikçe güçlendirmektedir.

Bowlby, bireylerin sahip olduğu bağlanma davranışının, insan ilişkilerine yaşam boyu etkisi olduğunu ifade etmektedir (Gündaş, 2013). Bağlanma stilleri insanlar arasında kurulan yakın ilişkilerde önemli bir rol oynamaktadır. Olumlu ya da olumsuz biçimlerde gerçekleşebilen bağlanma stilleri bireyin yetişkinlik dönemindeki ilişkilerini doğrudan etkileyebildiği için, bu bağlanma stillerinin tespit edilmesi de önem arz etmektedir.

2.1.**2.1.Güvenli Bağlanma**

Güvenli bağlanma, bireyin kendisini sevilmeye değer görmesi, değerli hissetmesi ve diğer insanlar tarafından kabul görmek istemesi gibi beklentileri ile doğrudan ilişki içindedir. Güvenli bağlanma davranışı gerçekleştiren bireyler, hem kendileri için hem de diğer bireyler için olumlu bir bakış açısına sahiptir. Bu bireyler sorunlarını ve sıkıntılarını kabul etmekte, diğer bireylerin yardım taleplerine olumlu yanıt vermekte ve gerektiğinde destek almaya da olumlu bakmaktadırlar. Güvenli bağlanma gerçekleştiren bireyler, kendi duygularını ifade etmede ve empati kurmada başarılıdırlar (Kesebir vd.,2011).

Henüz bebeklik döneminde oluşmaya başlayan ve çocukluk döneminde kuvvetlenen güvenli bağlanma davranışı, ebeveynlerinden yoksun kaldıklarında bir tür kalkan gibi bireyi korumaktadır. Çelik, Ekşi ve Gürsu'nun ifade ettiği gibi (2017), güvenli bağ oluşturan bireyler çevresini keşfetme konusunda meraklı, yabancı kişilere karşı ılımlı bir tavır sergilemektedir. Bu bağlanma stilinde birey sevildiğini bilmekte, değerli ve önemli bir birey olduğuna inanmaktadır. Bu çerçevede başka insanlara karşı da güvenli, destekleyici ve iyi niyetli bir tavır içindedir. Kaygı verici durumlar karşısında güven duygusu ile hareket ederek ilişkilerini sağlıklı bir biçimde yürütebilmektedirler.

2.1.2. 2. Güvensiz Bağlanma

Bowlby'nin çalışmaları ile başlamak üzere, güvensiz bağlanma stili, bireyin yetişkinlik döneminde psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünülmüştür. Güvenli bağlanma sağlıklı süreçler ile ilişkilendirilmiş olup doğanın özgün modeli olarak kabul edilmektedir.

Bağlanma stillerinin her biri farklı kişilik özellikleri ile farklı türde ve düzeyde kişilerarası problemler ile ilişkilidir. Güvenli bağlanma biçimine sahip olan bireylerde çevreye daha fazla uyum ve karşılıklı ilişkilerinde daha yüksek güven düzeyi gözlemlenmektedir. Güvensiz bağlanma stillerine sahip olan bireylerde, özellikle lise dönemi itibarıyla (15-18 yaş) uyum kabiliyeti daha az ve bireysel duyguları düzenlemede beceri gösterememe durumu daha fazla ortaya çıkmaktadır. Genç bireylerin bebeklik ve çocukluk dönemi bağlanma geçmişleri, zihinsel modellerinde ve sosyal yaşamdaki beceri durumunda ortaya çıkmakta, bu alanda belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Kesebir ve arkadaşları (2011) tarafından ifade edildiği gibi, ortalama 15-16 yaş grubu bireylerde, özellikle duygu kontrolünde zorlanma, kendine zarar verme, çevresi ile ilişkilerinde sorun yaşama gibi durumların temel nedenlerinden biri güvensiz bağlanma stillerinin erken dönemlerde inşa edilmiş olmasıdır. Bağlanma stilleri, yakınlık kurma ve sevgiye dayalı ilişkilerin gelişiminin belirlenmesinde ve biçimlenmesinde özelliğe sahip bir süreçtir. Örneğin, yine söz konusu çalışmada ifade edildiği gibi, kaçıngan bağlanan bireyler erken yaşlarda başkalarının kendilerini reddetmesini beklemektedir. Bu nedenle başkalarını itmekte ve kendilerinden uzaklaştırabilmektedir. Bu da reddedilmenin temel nedeni olup kaçıngan bağlanan bireyin beklentisini bu yönde karşılayacak sonuçlara yol

açabilmektedir. Güvenli olmayan bağlanma stillerinin, erken dönemlerde ve yetişkinlik dönemlerinde farklı patolojik sorunlarla birlikte ortaya çıktığı saptanmıştır.

Güvensiz bağlanma stilleri saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve kaçıngan bağlanma olarak ele alınmaktadır. Aşağıda bu modellere yer verilmektedir.

2.1.2.3.Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanma biçimi, bireyde kendini değerli bulmama, başka bireylerin değerli olduğunu düşünme eğilimi ile kendini gösteren olumsuz bir bağlanma stilidir. Bu tür bir bağlanma davranışı geliştiren bireylerde genel olarak özgüven eksiklikleri, kendini sevilmeye değer bulmama, kendine kıymet vermeme, başkalarına bağımlı olma, destek görse bile bunu iyi şekilde değerlendirememe gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (Kesebir vd.,2011).

Saplantılı bağlanma davranışına sahip bireylerde kendilerine yönelik negatif bir bakış açısı, başkalarına karşı olumlu bir bakış açısı söz konusudur. Kesebir ve arkadaşları tarafından ifade edildiğine göre (2011), temel olarak kaygılı bir yapıda bulunan bu tür bireyler, negatif duygularında abartılı tavırlar içine girerek sürekli olarak bir başkasının onayına ihtiyaç duymaktadırlar.

2.1.2.4.Korkulu Bağlanma

Korkulu bağlanma türüne sahip olan bireyler, hem kendilerine hem de diğer bireylere karşı negatif bir bakış açısı ve modellemeye sahiptirler. Korkulu bağlanmada değersizlik hissi ve kendini sevilmeye layık bulmama durumu diğer bireylerin reddedici, anlayışsız ve güvensiz olmaları ile birleşmektedir. Bu tür bir bağlanma davranışına sahip kişiler, diğer bireyler tarafından reddedilme durumuna karşı kendilerini korumak için başka bireylerle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmaktadır (Kesebir vd.,2011).

2.1.2.5.Kayıtsız Bağlanma

Kayıtsız bağlanma, ebeveynleri ile güvenli bir bağlanma davranışı geliştiremeyen bireylerde ortaya çıkan bağlanma stillerinden biridir. Bu stile sahip olan bireyler daha bebeklik dönemlerinden itibaren olumsuz yönde davranışlar sergilemeye eğilimlidirler. Anne ile ayrılan bu bireyler bebeklik dönemlerinde mutsuzluk, kızgınlık, hırçınlık,

sürekli ağlama gibi davranışlar geliştirmektedirler. Anne yeniden bebeğin yanına geldiğinde anneye karşı da öfke ve hırçınlık söz konusudur (Çelik vd.,2017).

Kayıtsız bağlanma biçimine sahip olan bireyler, Kesebir ve arkadaşlarının ifadesi ile (2011), ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kendilerini sevmekte, kendilerini sevilmeye layık bulmakta ancak diğer insanlara karşı beklentileri olumsuz olmaktadır. Bu nedenle kayıtsız bağlanan kişiler genel olarak yakın ilişkiler kurmaktan kaçınmakta, böylece yaşayabilecekleri hayal kırıklıkları ve kırgınlıklardan korunabildiklerini düşünmektedirler. Bu tür bağlanma davranışına sahip bireylerde negatif duyguların baskılanması ve kaçınma için kullanılması baskındır.

2.1.2.6. Kaçıngan Bağlanma

Güvensiz bir temele dayanan bağlanma stillerinden bir tanesi de kaçıngan bağlanmadır. Bu tarz bir bağlanma stili geliştiren bireyler bebeklik dönemlerinden itibaren davranışları ile bağlanma stillerini belli etmektedirler. Kaçıngan bağlanmaya sahip bebekler, annenin varlığından ya da yokluğundan çoğunlukla etkilenmemekte, annenin yanındayken anne dışında bir şeylerle ilgilenmektedir. Annenin varlığını ya da yokluğunu umursamayan bu bireyler, anne ile bir araya geldiğinde anneden uzaklaşma ve fiziksel-duygusal temastan kaçınma eğilimi göstermektedirler (Çelik vd.,2017).Kaçıngan bağlanan kişiler, yetişkinlik dönemlerinde başka bireylerle ilişki kurma arzusu duymaktadır. Ancak ikili ilişkilerde incinmekten çekindikleri için ilişki kurmaktan da kaçınmaktadırlar (Kesebir vd.,2011).

Güvenli bağlanma ya da güvensiz bağlanma biçimleri, bireylerin bebeklik dönemlerinden itibaren belirtiler göstermeye başlamakta ve ergenlik döneminden yetişkinlik dönemine kadar bütün yaşantıyı etkilemektedir. Bu bakımdan güvenli bağlanmanın oluşturulması fiziksel, ruhsal ve psikolojik sağlığın korunması ve bireyin sağlıklı insan ilişkileri kurabilmesi açısından son derece önemlidir.

2.1.3. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma

Bebeklik döneminde bağlanma, belli bir kişiye verilen olumlu tepkiler, zamanın büyük kısmının belli bir kişiyle geçmesi ve bireyin bunu istemesi, korku ya da tedirginlik yaratan bir durum, olay ya da nesne karşısında o kişiye ihtiyaç duyulması; bağlanılan kişinin varlığı ile gelen rahatlama duygusu gibi birçok farklı duygu durumunu içinde

taşımaktadır. Başlangıç yaşı, birincil bağlanma objesi ve bağlanmanın şiddeti, bağlanmanın temel parametreleridir (Soysal vd, 2005).

Bowlby tarafından ortaya konan bağlanma kuramı çerçevesinde (Kesebir vd., 2011), bebekler sadece onları korumaya ve onlara bakmaya istek duyan yetişkin bireyler eşliğinde yaşamlarını sürdürebilmektedir. Bebeklere bakım veren kişi ile etkileşim için gereken davranışlarla(ağlama, gülme, emme, izleme ve gülümseme gibi) dünyaya gelen bebekler, karşılıklı etkileşimlerle bu davranışlarını geliştirmektedir.

Bağlanma, bebeklik döneminde farklı aşamalarda gerçekleşmektedir. Doğum sonrasında bebek; doğası gereği meme arama, emme, yutma, yakalama, parmak tutma, anneye yönelme, beslenme saatini sezme gibi davranışlar göstermektedir. Sekizinci haftadan itibaren eğer varsa, bebek, bakıcısına yönelmekte ve bu dönemden itibaren anne haricinde bakıcısına da gülümsemekte, onunla göz bağlantısı kurmakta, onu görünce ses çıkarmaktadır. Bebek, bu süreçte bakıcısının yanında kendisini rahat hissetmeye başlamaktadır (Soysal vd, 2005).

Bağlanma süreci, bebeklikte belli dönemlere ayrılmaktadır. Doğum ile 12. hafta arasındaki süreçte bebek anne tarafından aldığı uyaranlarla hareketlenmektedir ve çevredeki kişileri henüz ayırt edebilecek durumda değildir. 8. haftadan itibaren bağlanmaya ilişkin ilk işaretler ortaya çıkmaya başlamakta ve altıncı aya kadar devam etmektedir. Altıncı ve yirmi dördüncü hafta aralığındaki dönemde bağlanma tam olarak gözlemlenmeye başlamaktadır. Anne varken bebek huzurlu ve sakinken, anneden yoksun kaldığında bebekte tedirginlik, huzursuzluk ve gerginlik belirtileri görülmektedir. Bu dönemde bağlanma davranışı ve araştırma, keşfetme davranışı arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur (Kesebir vd.,2011).

Çocukluk dönemindeki bağlanma davranışı ile ilgili ilk çalışmalar Ainsworth ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Ainsworth ve arkadaşları, güvenli bağlanma ile güvensiz bağlanma arasındaki mevcut farkları belirlemek ve ortaya koymak maksadıyla bağlanmayı incelemişlerdir. Bu çalışmaya 1-2 yaş aralığındaki çocuklar dâhil edilmiştir. Çalışma kapsamında çocukların bilmedikleri bir ortamda, tanımadıkları bakıcıların yakınlık çabaları karşısında gösterecekleri tepkiler ve bağlandıkları kişilerin olmaması ile nasıl baş edeceklerine yönelik davranışları incelenmiştir. Çalışma sonucunda çocukların bağlanma stilleri üç temel gruba ayrılmıştır.

Güvenli olarak sınıflandırılan çocuklar bakıcı varken istekli ve araştırmacı olurken, bakıcı yokken kaygı geliştirmektedirler. Kaygılı ve kararsız sınıflandırılan çocuklar ortam araştırmaya istekli değildir ve bakıcı yokken fazla kaygılanmaktadırlar. Bu gruba dâhil olan çocuklar bakıcı geri döndüğünde kolayca sakinleşememektedirler. Sınıflandırmada kaçıngan grupta yer alan çocuklar ise bakıcıyla yakınlık kurmamakta ve bakıcı yokken çok az kaygı duymaktadırlar. Bakıcı geri döndüğünde ise bakıcıdan uzaklaşıp ortama karşı bir merak geliştirmektedirler (Morsünbül ve Çok, 2011).

Yapılan çalışmalar sonucunda anlaşıldığı kadarıyla, birinci bağlanma figürü çoğunlukla ilk bakım veren kişi, dolayısıyla annedir. Anne desteği sağlanan babaların da bebeklik döneminde bireylerde güvenli bağlanma gerçekleştirebildiği de bilinmektedir. Bowlby, bağlanmayı özelliklerine göre de sınıflandırmış ve bu bağlamda güvensiz bağlanmayı ele almıştır (Soysal vd, 2005). Buna göre çocukluk döneminde yapılacak araştırmaların laboratuar ortamında değil, bireylerin doğal ortamlarında ve bağlılık geliştirdiği kişiler üzerinden gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu sayede alınacak sonuçlar çok daha verimli ve doğru olacaktır.

2.1.4. Ergenlikte Bağlanma

Ergenlik dönemi, çocukluk döneminin bitişi ve fizyolojik erişkinliğe ulaşılana dek geçen gelişim dönemidir. Bu dönem, genel olarak 13-22 yaşları arasını kapsamaktadır. Aynı zamanda ergenlik dönemi, biyopsikolojik bakımdan buluğ çağına ulaşma ve çocukluğun sona ermesi, toplumsal alanda sorumluluk almaya başlama ve yetişkinlik dönemi arası süreç olarak da ifade edilmektedir (Koç, 2004).

Ergenlik dönemi, aile ile ilişkilerin iyi şekilde sürdürülmeye çalışıldığı, aile dışındaki bireylerle ilişkilerin yoğunlaştığı, bireyin ebeveynlerinden bağımsız hareket etmeye meyilli olduğu bir dönemdir. Bu dönemde bireyin, ailesi ile güvenli bağlanma davranışı geliştirmesi, kişilik ve kimlik gelişimi açısından çok önemlidir. Ergen birey her ne kadar otonomi kazanmaya başlamakta ve ailesinden ayrılma eğiliminde olsa da bu dönemde güçlü bir ilişki kurulabilmektedir.

Ergenlik dönemindeki birey ve ebeveynleri arasında güvenli bir ilişki ve bağlanma oluşturulması; kişilik oluşumunda, benlik gelişiminde ve özsaygı kazanmada oldukça etkili bir role sahiptir. Ergenlik dönemi süresince kişinin bağlanma ilişkilerinde önemli değişiklikler meydana gelebilmekte ve bu değişim neticesinde bireyin aile dışı

yaşantıya ayak uydurmak üzere hazırlanması, davranış biçimlerinin şekillenmesi söz konusu olmaktadır (Keskin ve Çam, 2009).

Ergenlik dönemi içindeki bireyin duygu yoğunluğunda anormal bir artış görülmekte ve bu durum sonucunda istikrarsızlık ortaya çıkabilmektedir. Söz konusu duygusal dalgalanmalar mahcubiyet, hayal kurma, çekingenlik, âşık olma, huzursuzluk, tedirginlik, yalnız kalma arzusu, çalışmaya isteksizlik ve heyecan gibi duygu durumları ile ortaya çıkabilmektedir. Bu dönemde vefa, sadakat, cömertlik gibi ahlaki gelişim öğeleri de ortaya çıkmaya ve önem kazanmaya başlamaktadır. Aynı şekilde topluma dâhil olmaya başlayan bireyde adalet ve hak gibi kavramlar da şekillenmeye başlamaktadır. Bu dönemde toplumsal ve ahlaki konulara yönelik tepkiler yüksek dozda görülür, tepkilerin dozu ergenlik dönemi sonlarına doğru azalma eğilimindedir (Koç, 2004).

Ergenlik dönemindeki birey, bir taraftan yetişkin gibi bir role bürünerek tutum ve davranışlarını buna göre ayarlamakta, bir yandan da çocukluk davranışlarını sürdürmektedir. Bu dönem en yoğun sosyalleşme sürecidir. Toplumlar arası bir değişiklik olmaksızın ergenlik döneminde taşkınlık, coşku, hızlı kurulan ve bozulan ilişkiler, toplumda sivrilme, kolayca etki altında kalma, rol kapma çabası ve ilgi çekme çabası belirgin özellikler olarak öne çıkmaktadır.

Bu süreçte ergen birey toplum tarafından kabul görme arzusu duymakta ve bu yönde sorumluluk almak için çaba göstermektedir. Kendisine rol model aramakta ve kurduğu özdeşleşmeler ile kişiliğini biçimlendirmektedir. Kişilik gelişiminde rol modeller kadar ergen bireyin içinde yaşadığı çevre, arkadaş grubu ile ve sosyoekonomik yapı da etkili olmaktadır (Şahin ve Özçelik, 2016).

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik döneminin rahat bir biçimde geçebilmesi, bireyin çocukluk dönemi ile doğrudan ilişkilidir. Bağlanma açısından da bir geçiş dönemi olarak nitelendirilen bu dönem, ebeveynler ile güvenli bağlanmayı temel almakta ve bu sayede problemleri çözme becerisi geliştirebilmektedir. Her ne kadar bebeklik dönemi ile kıyaslandığında ergenlik döneminde bağlanma davranışı daha az görülse de, tamamen bir kopuş söz konusu değildir. Bu dönem boyunca birey (Karakuş, 2012), özellikle ihtiyaç duyduğunda bağlanma davranışı aracılığıyla korkuları, kaygıları ve duyguları paylaşma eğilimindedir. Ergen birey akranlarına bu dönemde daha fazla yönelse de genel olarak tüm insan ilişkilerinde bağlanma davranışı etkisini

göstermektedir. Çocukluk döneminde güvenli bağlanma davranışı geliştiren bireylerde güçlü arkadaşlık bağları oluşmakta, aile bireyleri ile bağlar da güçlenmektedir.

Çocukluk sürecinde güvensiz bağlanma davranışı yaşayan ergen bireylerin aile ilişkileri sorunlu olabilmektedir. Ailesi ile sağlıklı ilişkiler içinde olmayan ya da olamayan çocuklar, ergenlik döneminde empati kurmaktan yoksun, kimlik karmaşasına açık, bencil ve saldırgan bireylere dönüşebilmektedir. Ergenlik döneminin fiziksel ve psikolojik değişimleri de bu durum için tetikleyici bir etkiye sahiptir (Kaplan ve Aksel, 2013). Güvensiz bağlanma davranışı geliştiren ergen birey, aile içinde problemler yaşamaya başlamaktadır. Bunun nedeni, güvensiz bağlanma nedeniyle ergen bireyde oluşan bireyselliğe müdahale düşüncesidir. Aile çatışmalarının temel nedeni olan bu durum sonucunda ergen birey ailesini, bireyselliğine yönelik bir tehdit biçiminde algılamakta ve onlarla çatışma içine girmektedir. Ergen birey bu durumda ebeveynlerini anlamak için çaba sarf etmemekte ve bu nedenle ebeveynler tarafından engellenebilmektedir.

Ebeveynlerle geliştirilen başarılı ilişkiler, ergen bireyin akran ilişkilerinin de kaliteli olmasını sağlamakta, duygusal doyuma ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Bu dönemde yaşanan travmatik olaylar ve olumsuz yaşantılar ile ortaya çıkan güvensiz bağlanma sonucunda bireyin daha fazla probleme sahip olması durumu söz konusu olabilmektedir (Keskin ve Çam, 2009).

Ergenlik döneminde bireyin sahip olduğu bağlanma özellikleri, bireysel farklılıklardan da etkilenebilmektedir. Keskin ve Çam'ın da ifade ettiği gibi (2009), ergen birey karşı karşıya kaldığı stres faktörleri ile mücadele ederken, sahip olduğu bağlanma stillerini kullanmaktadır. Bu noktada ebeveynleri tarafından tutarsız davranışlara maruz bırakılan ve güvensiz bağlanma gerçekleştiren ergen birey, stres karşısında kendisini savunmasız hissedebilmektedir. Güvensiz bağlanma nedeniyle ortaya çıkabilen bu durum, ergenlik dönemi boyunca ergen bireylerin ilişki deneyimlerinde tutarsızlık olarak ortaya çıkmaktave problemlere neden olmaktadır.

2.1.5. Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma davranışının, bireyin yaşamı boyunca sürdüğü yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Bireysel bağlanma stilleri, bireysel davranış biçimlerini de şekillendirmektedir. Sosyal ve duygusal alanlarda bireyin tüm yaşantısını etkileyen bağlanma, aile yaşamında, eş ve arkadaşlık ilişkilerinde de etkisini göstermektedir.

Weiss tarafından yapılan araştırma kapsamında (1982) çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde gerçekleşen bağlanma davranışının birbirinden farklı olduğu ifade edilmiştir (Gül, 2017). Buna göre, çocukluk döneminde ağırlıklı olarak istekler ve ilgi ihtiyacı ön planda iken yetişkinlik döneminde ihtiyaçların karşılıklı olarak giderilmesi gündeme gelmektedir. Bu noktada yetişkinlikte bağlanma biçimleri romantik olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bunun nedeni, bağlanma stillerinin duygusal tepkileri yönlendirici bir etkiye sahip olmasıdır. Çocukluk dönemi boyunca gerçekleştirilen bağlanma davranışları, yetişkinlik dönemini de etkilemektedir.

Yetişkinlik döneminde güvenli bağlanan bireyler, sevilmeye değer olduğunu ve diğer bireylerin destekleyici, kabullenici yönünün ağır bastığını düşünmektedir. Güvenli bağlanan yetişkin bireylerin genel olarak ilişkilerinde mutlu oldukları, kabul edilme duygusu bakımından tatmin sağladıkları görülmektedir. Ancak saplantılı bağlanan kişiler, diğer insanlar hakkında olumlu düşüncelere sahip olsa da, kendisine karşı olumsuz bir düşünce yapısı sergilemektedir. Söz konusu birey kendini sevilmeye ve beğenilmeye değer görmez, ona göre başkaları sevilmeye layıktır.

Bu tip bağlanan bireyler ikili ilişkilerinde genel olarak kişisel yeterlilik elde etme ve yeterlilik hissi sağlama çabasına girmektedirler. Saplantılı bağlanma davranışı sergileyen bireylerde terk edilme korkusu had safhadadır ve başkalarına bağımlıdırlar. Özgüven sahibi olmayan bireyler genellikle saplantılı bağlanma davranışına sahip olan bireylerdir. Bir başka grup olan kayıtsız bağlanma davranışına sahip bireylerde ise benlik modeli olumludur. Fakat başkaları hakkındaki görüşler genellikle olumsuzdur. Bu tip bağlanan bireyler kişisel özgürlüğe ve özerkliğe fazlasıyla önem vermektedirler (Karakuş, 2012).

2.2. Bağlanma Kuramları

Bağlanma ile ilgili çalışmalar daha ziyade bebeklik ve çocukluk dönemlerine odaklanmakta olup özellikle son yıllarda yetişkinlik dönemi bağlanma biçimleri ile ilgili araştırmalar artmaya başlamıştır.

Yetişkin bağlanma stilleri, ilk olarak Main ve arkadaşları tarafından (1996) gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada yetişkin bireylerin kendi çocukluk dönemleri ile ilgili değerlendirmelerin, mevcut durumları ve işlevsellikleri üzerindeki etki durumunun

tespitinden hareketle Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (*YBG, Adult Attachment Interview*) adı verilen bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek, Ainsworth tarafından yapılan sınıflandırma ile birlikte dört temel yetişkin bağlanma (güvenli, kayıtsız/otonom, saplantılı, dezorganize/çözümlenmemiş) kategorisinin belirlenmesini sağlamıştır.

Hazan ve Shaver tarafından (1987) Yetişkin Bağlanma Modeli geliştirilmiş, bu modelde yakın ilişkilerde tanımlanan romantik ilişkilerdeki bağlantı araştırılmış, yetişkinler için de güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınan bağlanma biçimleri olmak üzere üç boyut tanımlanmıştır.

Buna göre güvenli bağlanan yetişkinlerin öz güvenli, yakın ilişkiler kurmaktan çekinmeyen bireyler olduğu; kararsız-kaygılı yetişkinlerin kendine güven eksikliği, terk ve reddedilme korkusu yaşayan kişiler olduğu saptanmıştır. Bunların yanında kaçıngan-kaygılı yetişkinlerde ise yakın ilişkilerden kaçınma, sosyal yönden baskılanma, kendini açmaktan rahatsızlık duyma gibi davranış biçimleri ve duyguların ön plana çıktığı görülmüştür.

Yetişkin bağlanma biçimleri ile ilgili yapılan çalışmaların birçoğunda ise Bartholomew ve arkadaşları tarafından geliştirilen Dörtlü Bağlanma Modeli kullanılmaktadır. Bu çalışma da söz konusu model temelinden hareketle hazırlanmıştır.

2.2.1. Dörtlü Bağlanma Modeli

Yetişkinlik dönemi bağlanma üzerine gerçekleştirilen çalışmalar arasında Bartholomew ile Horowitz tarafından geliştirilen ve önerilen Dört Boyutlu Bağlanma Modeli önemli bir yer edinmiştir. Bu modelde kendinin ve başkalarının olumlu-olumsuz algılarına dayalı ilişkilerde dörtlü bağlanma biçimi tanımlanmaktadır. Bu bağlanma modeli, dört aşamalıdır: güvenli, saplantılı, kayıtsız, korkulu (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre güvenli bağlanmaya sahip bireyler, hem kendilerine hem de başkalarına güven duymaktadır. Bu güven hissi sayesinde herhangi bir ihtiyaç halinde diğer insanların bireye yardım edebileceği algısı oluştuğu bilinmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanan kişiler hem kişisel alanlarında özerk kalabilmekte, hem de diğer insanlarla yakınlık kurabilmektedirler.

Dörtlü Bağlanma Modeli'nde yer alan bir diğer bağlanma türü ise saplantılı bağlanmadır. Bu bağlanma türü kişinin olumsuz benlik modeli ile başkalarının olumlu

yönlerinin birleşimidir. Bu bireyler kendilerini değersiz, başkalarını değerli olarak değerlendirmektedirler. Bu nedenle ikili ilişkilerde kendilerini kanıtlama çabasına girdikleri bilinmektedir. Saplantılı bağlanma türüne sahip olan kişiler, ikili ilişkilerde takıntılı ve gerçeğe yakın olmayan beklentilere girebilmektedir. Dörtlü Bağlanma Modeli'nde yer alan bağlanma türlerinden kayıtsız bağlanma stilinde, birey kendisini olumlu ve başkalarını olumsuz değerlendirme eğilimindedir. Bu kişiler başkalarına ihtiyaç duyma halini reddetmekte ve kişisel özerkliğe fazlasıyla önem vermektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Dörtlü Bağlanma Modeli'nde yer alan son bağlanma türü ise korkulu bağlanmadır. Bu bağlanma türünde birey hem kendisini hem başkalarını olumsuz şekilde değerlendirmektedir. Başkaları ile ilişkilerinde korkulu bireyler saplantılı bağlanan kişilerle benzerlik gösterebilmektedir. Bu bireyler, gerçekleştirdikleri her faaliyette, başkalarının onayına ihtiyaç duymaktadır. Yine bu bireyler yakın ve ikili ilişkiler kurmaktan genel olarak kaçınmaktadır çünkü reddedilmekten korkmaktadır (Çikrıkçi, 2015).

Aşağıda, Bartholomew ve Horowitz'e ait Dörtlü Bağlanma Modeli'ne yer verilmektedir:

	Benlik Modeli (Bağımlılık)	
	Olumlu (Düşük)	**Olumsuz (Yüksek)**
Olumlu (Düşük)	**Güvenli Bağlanma** Yakınlık Kurma Konusunda Rahat ve Özerk	**Saplantılı Bağlanma** İlişkilerde saplantılı
Başkaları Modeli (Kaçınma) Olumsuz (Yüksek)	**Kayıtsız Bağlanma** Yakınlığa Karşı kayıtsız ve karşı-bağımlı	**Korkulu** Yakınlıktan Korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 1. Dörtlü Bağlanma Modeli(Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanan kişilerin benlik saygıları oldukça yüksek olup bağlanmaktan ve yakınlık kurmaktan rahatsızlık duymazlar. Diğer üç model ise güvensiz bağlanma stilleri

altında ele alınmaktadır(Çalışır, 2009). Bunun nedeni, güvenli bağlanma stili dışında kalan tüm stillerde olumsuz bir çalışan model bulunmasıdır.

2.3. Problem Çözme

Problem çözme, bir amaca ulaşma esnasında karşılaşılan sorunların yenilmesi süreci olarak ifade edilmektedir. Bu süreç, şartlar dâhilinde ve engellerin en aza indirilmesiyle azaltılarak gerginliğin ortadan kaldırılması ve organizmanın içsel bir denge kazanmasının sağlanması için gereklidir. Problem çözme, elde edilmesi ve öğrenilmesi gereken en temel yeteneklerden biri olarak değerlendirilmektedir ve bu yeteneğin sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bingham (1998), problem çözmenin genel kavramsal yapısının, amaçlar, ihtiyaçlar, beceriler, alışkanlıklar ve tutumlarla doğrudan bir ilişki içinde olduğunu ifade etmektedir.

Problem çözme, bazı durumlara bireyin verdiği tepkiler ya da tepki verme gerekliliği halinde ortaya çıkmaktadır. Problem çözme yeteneğinin faydalı olabilmesi için bireyin bir hedefe de sahip olması ve bu hedefe ulaşmaya çaba göstermesi gerekmektedir (Taylan, 1990). Problem çözme becerisi, problemin karmaşıklığına göre değişiklik gösterebilmektedir. Bazı problemler yalnızca mantıksal bir yaklaşımla çözülebilirken, bazıları daha kapsamlı bir bakış açısı gerektirebilmektedir. Her iki şekilde de temel amaç, problemin çözülmesini ve mümkünse tamamen ortadan kaldırılmasını sağlamaktır (Cüceloğlu, 1997).

Problem çözme, sosyal bir aktivite olması nedeniyle, doğrudan insanla ilgili bir yapıya sahiptir (Koray ve Azar, 2008). Bu aktivite, bireysel olarak ya da grup halinde yaşanan çevre ile uyumlu hareket edilmesine de yardımcı olmaktadır. Bütün insanların yaşamlarını uyumlu bir biçimde sürdürebilmek için mümkün olan her yaşta problem çözme becerisi kazanmaları gerekmektedir (Aydoğan ve Ömeroğlu, 2003).

2.3.1. Sosyal Problem Çözme

Bingham'a göre (1983), problem çözme becerisi çok yönlü bir yetenektir. Duygular, düşünceler, zekâ, fiil ve irade gibi faktörler problem çözme becerisinde eşzamanlı olarak kullanılmaktadır. Bu bakımdan problem çözme süreci hem etkili bir öğrenmeyi hem de bireysel yeteneklerin gelişmesini sağlamaktadır.

Sosyal problem çözme ise gerçek yaşamda, doğal ortamda ortaya çıkan problemleri çözme becerisi olarak ifade edilmektedir. Bu isimle problem çözmenin sosyal

çevrede etkili olma durumuna dikkat çekilmektedir. Yani problemin sosyal alanda meydana gelmesi ve bu problemin çözülmesinin sosyal bir beceri gerektirmesidir. Sosyal problem çözme davranışı, bireysel yaşamı doğrudan etkilemekte ve toplumsal alanda kurulan ilişkilerde de ortaya çıkabilecek tüm problemleri kapsamaktadır (Chang, D'Zurilla, ve Sanna,2004).

Sosyal problemin çözüm aşamaları şöyle ifade edilmektedir (D'Zurilla, 1986); kişisel problemler (düşük benlik algısı, kilo sorunu vs.), kişilerarası problemler (ebeveynlerle yaşanan sorunlar ya da arkadaş çevresinde ortaya çıkan problemler vs.) ve kişisel olmayan problemler (mali durumda yetersizlik vs.).

2.3.2. Problem Çözme ve Alt Boyutları

Birçok farklı değişkenle ortaya çıkan ve farklı değişkenlerle etkileşim halinde bulunan problem ve problem çözme davranışı, bu çalışmanın temel unsurlarından biridir. Bu noktada problem çözme, daha önce de değinildiği gibi bazen bireysel tepki gerekliliği halinde ortaya çıkmaktadır. Bireyin problem çözme becerisi geliştirebilmesinde bir amaca ulaşması için çaba sarf etmesi kaçınılmazdır. Problem çözme becerisinin tespit edilmesinde Problem Çözme Envanteri kullanılmakta olup bu ölçeğin çeşitli alt boyutları bulunmaktadır. Problem çözme ölçeğinde yer alan altı alt boyut şöyle ifade edilebilir (Paydaş, 2019):

- Aceleci yaklaşım: Kişilerin problem karşısında düşünmeksizin aklındaki ilk düşünceyi kullanması başka yollara başvurup başvurmadığını ölçmeye çalışmaktadır.
- Düşünen yaklaşım: Problem çözümünde kişilerin elindeki seçenekleri düşünerek karar aldığını ortaya koymaktadır.
- Kaçıngan yaklaşım: Kişilerin problemin çözümü aşamasında kaçıngan davrandığını, bilgi toplayıp toplamadığını, başarısız olduğunda yine de çözmeye devam edip etmediğini ölçmeye çalışmaktadır.
- Değerlendirici yaklaşım: Bireylerin ortadaki sonuçla kendi sonucunu incelediğini ölçmektedir.
- Kendine güvenli yaklaşım: Problem durumunda bireyin hangi nedenle kendine güvendiğini ölçmeye çalışır.

– Planlı yaklaşım: Kişinin, yalnızca o problemle ilgilenip ilgilenmediğini plan şeklinde ilerleyip ilerlemediğini ölçmektedir.

2.3.3. Problem Çözme ile Demografi İlişkisi

Problem çözme becerisi ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda problem yaşayan bireylerin cinsiyeti, ebeveyn ilişkisi ya da eğitim düzeyi gibi sosyal ve demografik özellikleri ile problem çözme davranışları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Farklı yaş grupları temel alınarak gerçekleştirilen bu çalışmalar sonucunda, genel olarak yaşın artması ile problem çözme becerisinin de arttığı saptanmıştır (Batıgün ve Şahin, 2003).

Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin problem çözme becerisine etkisinin incelendiği çalışmalarda ise sonuçlar tutarlı şekilde elde edilememiştir. Ancak bir taraftan da, ebeveynlerin eğitim düzeyinin artması ile çocukların problem çözme davranışında olumlu sonuçlar elde edildiğine yönelik veriler mevcuttur (Saygılı, 2000).

Cinsiyete göre problem çözme becerisinde değişiklik olup olmadığına yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda (Katkat, 2001), tutarlı sonuçlar elde edilemediği görülmektedir. Ancak birçok çalışmada farklı yaş gruplarında problem çözme becerisinin kadınlarda erkeklere oranla daha fazla geliştiği gözlemlenmiştir.

2.3.4. Problem Çözme ve Stres İlişkisi

Sosyal problem çözmenin psikolojik durumla olan ilişkisi, iyi olma ile stres faktörlerinin ilişkisel problem çözme modeli doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu model dâhilinde ifade edildiğine göre (D'Zurilla and Nezu, 2007), sosyal problem çözme becerisi bireysel iyi olma ve stresli yaşam durumları arasındaki ilişkide düzenleyici bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır.

Strese yol açan etmenler, iki türde ele alınmaktadır(D'Zurilla and Bell, 2009): büyük olaylar (boşanma, hayati kayıplar, iş kaybı vs.) ve günlük sorunlar (kişisel bir eşyanın bozulması, işyerindeki kötü performans vs.).

Bu iki tür stres faktörü birbiri üzerinde etkili olabilmektedir, örneğin hayati kayıp yaşayan bireyin, maddi zorluk yaşamaya başlaması gibi. Ve söz konusu iki stres türünün de problem çözme becerisi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

2.3.5.Bağlanmanın Problem Çözme Davranışı Üzerindeki Etkisi

Her ne kadar bağlanma stilleri ve problem çözme davranışı ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmışsa da, bu iki kavramla ilgili ortak bir çalışma bulmak oldukça zordur. Yapılan çalışmalarda genellikle belli bazı konular üzerinden araştırmalar ve değerlendirmeler yapılmış olup, iki kavram arası ilişki konusundaki araştırmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen bir çalışmada (Ergin, 2009), ilişki doyumu ve iletişim becerileri arasındaki ilişki incelenmiş, araştırmaya problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri de dâhil edilmiştir. Bu çalışma sonucunda, güvenli bağlanan bireylerin problem çözme konusunda çok daha başarılı oldukları, ilişki doyumunun ve iletişim becerilerinin de bu konuda destekleyici olduğu görülmüştür.

Yapılan birçok çalışmada, güvensiz bağlanma biçimlerinin etkili olmayan problem çözme yeteneği ve ruhsal olumsuz durumlar arasında bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Bağlanma kuramına göre bireyin erken dönemlerde ilişkiler doğrultusunda edindiği bağlanma yönelimleri; stresli durumlar karşısında nasıl hareket edeceğini bilme, stresle başa çıkma ve ruh sağlığının bu doğrultuda olumlu gelişmesi gibi yaklaşımları doğrudan etkilemektedir. Bağlanma stili konusunda olumsuz yaklaşımlar, yani bireyin bağlanmaktan kaçınma davranışı göstermesi, diğer bireylerin güvenilmez olduğunu düşünmesinden kaynaklanmakta olup bu durum ilişkilerde problemlerle karşı karşıya kalma olasılığını artırmaktadır. Kaçınma ya da kaygıya bağlı olarak bireylerin problem çözme yeteneğinin etkisiz olacağı ve bu durumun bireyin ruhsal yapısına da etki edeceği öngörülmektedir (Ergin ve Dağ, 2013).

Problemleri çözme davranışı, gözlem altında çiftlerin verilen bir problemi çözmeleri kurgusuna dayanmaktadır. Bu tip çalışmalarda genellikle çiftlerin tartışarak ilişkide ortaya çıkan bir problemi çözmeleri talep edilmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen çalışmalardan birinde (Kobak ve Hazan, 1991), kararsız bağlanma stiline sahip olan kişilerin daha olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları ve aynı zamanda daha yüksek tepki gösterdikleri, stres faktörleri karşısında dayanıklı olamadıkları, eşlere yönelik düşmanca tepkilerin fazla olduğu; kaçıngan bağlanan erkek bireylerin ise destek eksikliği hissettiği saptanmıştır. Bu alanda gerçekleştirilen çalışmalarda, güvenli bağlanmanın problem çözme üzerindeki olumlu etkisi ve yararı saptanmıştır.

Kriz dönemlerinde daha fazla gerek duyulan ya da ilişkilerde meydana gelebilen çatışmalar sonucunda gösterilen davranış biçimlerinin, bağlanma stilleri ile doğrudan

ilişki içinde olduğu düşünülmektedir. Problemler-çatışma ve bağlanma stilleri üzerine bugüne dek çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Yetişkin bağlanma biçimleri ve çatışmaların-problemlerin çözülmesine yönelik yapılan bir araştırmada, bireylerin hem kendilerine hem de diğer bireylerle işbirliği yapmasını gerekli kılan durumlarda uzlaşmacı bir yaklaşımın güvenli bağlanma ile ilişkisi tespit edilmiştir (Corcoran and Mallinckrodt, 2000). Güvensiz bağlanma stiline sahip olan bireylerde ise başkasını tanıma, önleme ve hâkimiyet kurma gibi davranış biçimleri ortaya çıktığı saptanmıştır. Güvensiz bağlanan kişiler problem çözmede karşılıklı olarak sorumluluktan kaçma ile ilişkili hareket ederken, güvenli bağlanan kişilerde bu durum tam tersi bir sonuç vermektedir.

Yapılan bir başka çalışmada (Marchand, 2004), diğerlerine bağlılık duyma ve yakınlık kurma gibi konularda daha az rahat olabilen, reddedilme ya da terk edilme ile ilgili kaygıları olan evli erkek bireylerin, problemlerin çözümü sırasında çok daha saldırgan oldukları gözlemlenmiştir. Aynı durumdaki, yani yakınlık duymaktan ve bağlılıktan kaçınan, bu gibi durumlarda rahatsızlık hisseden evli kadın bireylerde hem saldırganlık hem de uzlaşmazlık davranışları saptanmıştır.

Bireylerde bağlanma stillerinin problem çözmeye ve çatışmayı çözme davranışlarına etkisi üzerine yapılan bir başka araştırma sonucunda(Lopez, Mauricio, Gormley, Simko and Berger, 2001), kaçınma ve kaygı boyutlarının çatışma ve problemler karşısında yordayıcı bir rol üstlendiği görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerde çatışma durumunda aktif bir çözüm yolu bulma, bütünleme ve uzlaşmacılık tavırları ön plana çıkarken, güvensiz bağlanan kişilerde tam tersi bir durum gözlemlenmiştir. Hem kendisi hem de diğer bireylere yönelik algıları olumsuz olmayan bireylerin problemlerin çözümünde aktif ve etkin bir rol üstlendikleri, sorumluluk almaktan kaçınmadıkları saptanmıştır.

Bağlanma biçimleri ve çatışma çözme davranışı ile ilgili gerçekleştirilen bir başka çalışmada elde edilen verilere göre, kadın bireylerde bağlanma stilleri, çatışma çözme davranışında yordayıcıdır. Güvenli bağlanan kadın bireylerde çözüm odaklı yaklaşımlar söz konusu iken güvensiz bağlananlarda çatışmayı çözme yaklaşımı çok daha az seviyede gözlemlenmiştir.

Bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda görülmektedir ki, çatışma ya da problem, hangi boyutta olursa olsun çözüm aşamasında bağlanma stilleri ile doğrudan

ilişki içindedir. Güvenli bağlanan kişiler, yaşamlarında ortaya çıkan problemlere olumlu bir bakış açısı ve yapıcı bir tavırla yaklaşmakta iken, problemlerde de destekleyici olabilmektedir. Ancak kaygılı, kaçıngan ya da genel olarak güvensiz bağlanma eğiliminde olan bireylerde bu durumun tam aksi ortaya çıkmakta, eşler arasında problemler öfke nöbetlerine, şiddete ya da yoğun stres faktörüne dönüşebilmektedir. Bu bakımdan bireyin bağlanma stilinin güvenli bağlanma olması, yaşamında ortaya çıkan her çeşit çatışma, kriz ya da problemin çözülmesi açısından gerekli ve kaçınılmazdır.

Yetişkinlikte bağlanma stilleri, problem çözme yeteneğinde etkili olduğu düşünülmektedir. Yani güvenli bağlanan bireylerin problemleri çözerken çok daha etkili sonuçlar elde ettiği düşünülmektedir. Bu alanda bağlanma stilleri temel alınarak yapılan çalışmalar mevcuttur.

Yetişkinlik dönemi bağlanma stilleri ile doğrudan ilişki içinde olan problem çözme davranışı ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Lopez vd., 1997), güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kaçınan ya da korkulu bağlanan bireylere nazaran problem çözmede ortaklık kurma yaklaşımına daha yatkın oldukları saptanmıştır. İşbirliği dâhilinde problem çözme davranışının korkulu bağlanan bireylerde en düşük katılım ya da verimlilik ile ortaya çıktığı da bu çalışma sonucunda öngörülmüştür. Bu nedenle de, korkulu bağlanan bireylerin, tatmin sağlamayan yaşam deneyimleri ve sorunlu ikili ilişkiler yaşamasının çok daha mümkün olduğu saptanmıştır.

Alan yazında problemler ile bağlanma ilişkisinin incelendiği bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin bu alanda yapılan çalışmalardan birinde, problemlerin ve geçmişte mevcut olan aile yaşantısı işleyişinin eşe uygulanan şiddetle bağlantısı üzerinden bir inceleme yapılmıştır. Buna göre bağlanma stili ve problemlerin, bireyin eşine uyguladığı şiddetle ilişkisi saptanmış, bu durumun aynı zamanda psikolojik saldırgan bir yapıya yol açtığı tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmada problemler ile bağlanma ilişkisine değinilmemiştir (Horowitz vd.,1993).

Yine Horowitz ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada (1993), farklı bağlanma stillerinin farklı türde problemlerle doğrudan ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada, kayıtsız bağlanan yetişkin bireylerin, üstünlük kurma ve düşmanca tavırlarla problemleri oluşturdukları gözlemlenmiştir. Korkulu bağlanan yetişkin bireylerde ise içe dönük ve iddiasız problemlerin çok daha fazla ortaya çıktığı

saptanmıştır. Bu araştırma sonucunda farklı bağlanma stillerine sahip bireylerin problemler karşısında farklı yaklaşımlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Problem çözme ve bağlanma ilişkisinin incelendiği bir başka çalışmada (Ergin ve Dağ, 2013), kaçınmacı ve kaygılı bağlanma yönelimlerinin, problem çözmede etkili olmayan çözümler üretilmesine yol açtığı saptanmıştır. Bu çalışmada, hem kaçınmacı hem de kaygılı bağlanmanın, problem çözmede etkili çözümler üretmeye engel olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında saptanan bir başka durum da, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin problemlere karşı olumsuz bir bakış açısı gösterme eğiliminde olduğu, problemi çözmeyeceğini düşündüğü için sorumluluk almaktan kaçındığı olmuştur. Kaygı, problemlerin net olarak çözülebilmesinde bir engel haline gelmektedir. Bu çalışmadan hareketle, kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan bireyler problemlerden kaçma eğilimi göstermekte, çözüm bulma konusunda güvensizlik duymakta ve problemi çözmekte zorlanmaktadır denilebilir.

Problem çözme davranışı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yönelik yapılan mevcut araştırmalarda, bağlanma stilinin önemi de ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmalar genellikle gözleme dayanmakta olup, en az iki bireyin bir problemi çözme yaklaşımlarının değerlendirmesi üzerine kurulmuştur. Bu tür çalışmalardan birinde, gözleme dayalı olarak romantik ilişki içindeki bir çiftin bir problem üzerine tartışmaları istenmiştir. Çift, kararsız bağlanma stiline sahip bireylerden seçilmiştir. Bu çalışma sonucunda kararsız bağlanan bireylerin strese karşı tepkisi olumsuz ve yüksek olurken eşlere yönelik tepki ve düşmanlık da yüksek boyutlarda ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda tartışılması istenen probleme yaklaşım da etkin olmamıştır (Simpson, Rholes and Philips, 1996). Ayrıca bu çalışmada kaçıngan bağlanma stiline sahip olan erkek bireylerin problem çözme davranışında yetersiz kalmasında destek eksikliğinin de etkili olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir başka çalışmada(Kobak, Cole, Ferenz-Gillies and Fleming, 1993), güvenli bağlanamayan bireylerin, kendi ihtiyaçlarının karşılanmayacağını düşünmeleri nedeniyle problem çözme davranışı sırasında öfkeli olmaya yatkınlıkları gözlemlenmiştir.

Paley ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (1999), evlilikteki duygu düzenleme örüntüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu

araştırma sonucunda, güvenli bağlanan kadın bireylerin evlilik alanında ortaya çıkan problemlerin çözüme kavuşturulmasında çok daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Bağlanma stili ve duygu durumu düzenlenmesine ilişkin yapılan bir çalışmada (Kobak ve Hazan, 1991), evli bireylere verilen problem çözme durumu için eşlerin, güvenli bağlanan bireyler olmaları halinde, çok daha yapıcı bir yaklaşıma sahip oldukları gözlemlenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar, güvenli bağlanma stiline sahip olmanın problem çözme alanında yapıcı ve olumlu bakış açısının muhafaza edilmesini sağladığını ve kolaylaştırdığını göstermektedir.

Bu alanda yapılan bir başka çalışmada ise (Kobak ve Sceery, 1988), güvenli bağlanmaya sahip olan üniversite öğrencilerinin problem çözme durumlarında güvensiz bağlanma biçimine sahip olan yaşıtlarına göre daha yapıcı bir bakış açısına sahip oldukları, olumsuz hislere yenik düşmedikleri, sosyal durumlarda daha başarılı bir çözüm bulma yaklaşımı sergiledikleri saptanmıştır.

Tüm bu çalışmalardan elde edilen bulgular neticesinde, bağlanma stillerinin problem çözme davranışı üzerinde doğrudan etkisi olduğu ifade edilebilir. Bireylerin güvenli bağlanması, onların bakış açılarının ve probleme yaklaşımlarının olumlu olmasını sağlamaktadır. Kaçıngan ya da kaygılı bağlanma stillerinde ise bireylerde öfke ortaya çıkabilmekte, problemin çözümüne ulaşmak daha etkin olmayan biçimlerde sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca problemlerin çözümünde ortak hareket etmesi beklenen kişilerin, kaygılı ve kaçıngan bağlanma stiline sahip olduklarında birbirlerine güvenmedikleri, problemin çözümü için birbirlerinden bir yardım beklemedikleri ve bu nedenle de çok daha fazla zorlandıkları söylenebilir. Ek olarak bu tür bağlanma stiline sahip olan bireylerde problemden kaçma, içe dönme, güvenli bir bölgeye saklanma gibi güdüsel yaklaşımlar da gözlemlenebilmektedir.

2.4.Bağlanma ve Kriz Yönetimi İlişkisi

Yetişkin bireylerde bağlanma stilleri ile ilgili veriler kullanılarak yapılan çalışmalarda, güvenli bağlanan bireylerin kriz yönetiminde daha başarılı oldukları ve bu kişilerin yapıcı başa çıkma stratejileri ile çözüm odaklı bir yaklaşım sergiledikleri ortaya konmuştur.

Kriz, bireysel ya da toplumsal yaşamın tehlike altına girmesine neden olan, acil müdahale edilmesi gereken, gerilim ve stres yaratan bir durumdur. Bireysel yaşamda

önemli hedeflere engel olan, bilinen problem çözme yöntemleri ile çözülemeyen engel hali "*kriz*" olarak isimlendirilmektedir. Bireysel denge ve alışılagelmiş işlevsellik örüntüsü, ciddi ve kaçınılmaz olarak ortaya çıkan durumlar sonucunda bozulabilmektedir. İş değişikliği, evlilik, sevilen birinin kaybı, hastalık vb. durumlar buna örnek olarak verilebilir. Bu gibi bir durumlardan kaynaklanan gerilim, mevcut sorun çözme davranışları ile düzeltilemediğinde dağınık davranış tipi ortaya çıkmaktadır.

Kriz durumu, bireyde hem davranışsal gelişimi sağlamakta hem de psikolojik olarak rahatsızlanmaya yol açma olasılığı taşımaktadır. Krizin sonucu olumlu olduğunda kişi ruhsal olarak kendini daha güçlenmiş hissetmekte ve sorun çözme becerisinden emin olarak hayatına devam etmektedir. Ancak krizin sonucu olumsuz olduğunda, ruhsal durumda daha da kötüleşme gözlemlenebilmektedir (Özden, 1993).

Ekonomik, psikolojik, siyasi, tıbbi ya da doğal krizler iş yaşamında ya da sosyal yaşantıda aniden ortaya çıkabilmektedir. Herhangi bir durumda ortaya çıkan kriz dönemi, ortaya çıktığı anda ilişkilerin geleceğini tehdit etmektedir. Ancak yalnızca ilişkiler temelinde değil, hayatın hemen her alanında ortaya çıkabilecek bir durum olduğu da ifade edilmelidir (Booth, 1993).

Kriz karşısında alınan tavır, olağanüstü hallerde kullanılabilecek çözüm üretme ya da problem çözme yaklaşımı, genel olarak "*kriz yönetimi*" olarak ifade edilmektedir. Kriz yönetiminde temel amaç, bireysel ya da toplumsal açıdan kriz karşısında nasıl bir davranış biçimi gösterileceğinin belirlenmesidir. Bu süreçte bireyin ya da krizin ortaya çıktığı toplumun, krizi en az hasarla atlatabilmesi için gereken önlemlerin alınması ve bu önlemlerin uygulanması gerekmektedir. Kriz yönetimi temelde beş ana adımda açıklanabilmektedir (Can, 2002):

- Kriz sinyallerinin fark edilmesi,
- Kriz karşısında hazırlık yapılması ve krizden korunma,
- Krizin denetim altına alınması,
- Öğrenme ve değerlendirme yapılması.

Kriz yönetiminin etkili bir biçimde sağlanabilmesi için krize hazırlıklı olunması zorunludur. Kriz yönetiminde temel amaç krizin çözülmesi ya da krizden kaçınılmasından ziyade, krizin başarıya dönüştürülmesinin sağlanmasıdır (Sezgin, 2003).

Güvenli bağlanan bireyler stres yaratan tüm durumlar karşısında güçlü bir yeterliliğe ve iyimser beklentilere sahip olarak öne çıkmaktadır. Güvenli bağlanan yetişkin bireyler ayrıca kendi becerilerine güven duymakta ve strese yol açan faktörlere karşı kendilerini hazırlayabilmektedir.

Kaçınmacı bağlanan bireylerde, kriz oluştuğunda alışılmış duygu durumu, savunmacı bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu bireyler kriz esnasında sorumluluk almak istemekte ancak bir yandan da duyarsız yaklaşımla krizin etkilerinin azalabileceğini düşünmektedirler. Bu bireylerde kötü hisleri ve duyguları bastırmacı, yakın ilişkilerden kaçınmacı ve kriz karşısında kendini soyutlayıcı, içe kapanıcı bir yaklaşım öne çıkmaktadır.

Kararsız kaygılı bağlanan bireylerde ise kriz durumunda "kendini güvenli bir bölgeye saklama" ihtiyacı ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tip bağlanan kişilerde kriz durumunda aşırı kaygı ya da panik ortaya çıkabilmektedir. Aynı zamanda kötü düşünceler, başa çıkmada pasif yaklaşımlar da söz konusudur ki bu da kriz esnasında bu bireylerin daha fazla strese maruz kalmasına yol açmaktadır (Bahadır, 2006).

2.5. Yapılan Araştırmalar

Daha önce de söz edildiği gibi, özellikle son yıllarda yetişkin bağlanma stilleri üzerine yapılan çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu alanda ilk çalışma, Main ve arkadaşları tarafından yapılan (1985) Yarı Yapılandırılmış Görüşme Ölçeği kullanılan, yetişkinlerin çocukluk anıları ile deneyimlerinin temelinde Ainsworth tarafından ortaya konan üç bağlanma stilinin, yetişkinlik döneminde de geçerli olabileceği düşüncesine dayanan araştırmadır.

Bu alandaki önemli çalışmalardan bir diğeri, Hazan ve Shaver tarafından (1987) romantik ilişkilerin bağlanma süreci olarak tanımlandığı çalışmadır. Bu çalışmada, romantik ilişkilerin, inanç ve tutumlar çerçevesinde, Ainsworth tarafından ortaya konan yetişkin bağlanma stillerine göre gruplandırılabileceği öne sürülmüştür. Hazan ve Shaver tarafından bağlanma stillerinin her birine karşılık Bağlanma Stilleri Ölçeği geliştirilmiştir. Bu çalışmada, güvenli bağlanma stiline sahip olan katılımcıların, çocukluk dönemlerinde ebeveynleriyle olan ilişkileri ile romantik ilişkilerinin diğer stillere sahip bireylere göre

oldukça olumlu olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanan kişilerin kurdukları ilişkilerde güven ve yakınlıkla olumlu ilişki içinde oldukları saptanmıştır. Hazan ve Shaver tarafından yapılan çalışma çerçevesinde birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalarda yakın ilişkilerde ortaya çıkan bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerin bağlanma kuramlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. (Bu araştırmalara detaylı olarak yer verilen çalışmalar için bkz. Bartholomew, 1993; Hazan ve Shaver, 1994).

Yetişkin bağlanma ilişkisi çerçevesinde çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ve romantik ilişkiler arasındaki bağlanmanın birbirinden farklı yönleri bulunduğu da yapılan çalışmalarda vurgulanmaktadır. Örneğin Shaver ve arkadaşları tarafından (1988) yapılan bir araştırmada, romantik ilişkilerde ortaya çıkan bağlanmanın, bakım (caregiving) ve cinsel birleşme sistemlerini içermesi sebebiyle erken yaşlardaki bağlanmadan farklılaştığı belirtilmektedir.

Yetişkinlikte bağlanma stillerinin sayısına yönelik yaklaşımların değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bartholomew'in yürüttüğü (1990) çocukların ve yetişkinlerin yer aldığı ve görüşme yöntemi ile sürdürülen çalışmada, kaçıngan bağlanma stiline sahip grupta olan kişilerin kendi içlerinde farklı davranış örüntülerine sahip oldukları ifade edilmektedir. Yakın ilişkilere değer vermeyen ve bu tür ilişkileri önemsemeyen, kurdukları karşılıklı ilişkilerde gerilim yaşadığını reddeden bireylerde, bunu reddetmeyen bireylerden farklı bağlanma biçimlerinin bulunduğu ifade edilmektedir.

Bartholomew ve arkadaşları tarafından (Griffin ve Bartholomew, 1994, Bartholomew ve Horowitz, 1991) yapılan çalışmalar, dört bağlanma stili ile bu stillere ait temel boyutlar olan iki zihinsel modelin güvenirlik ve geçerliği kâğıt-kalem testleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve akran raporları gibi farklı ölçme yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Güvenli, korkulu ve kayıtsız kişilerle saplantılı stillerin zıt kutuplarda bulunduğu Dörtlü Bağlanma Modeli'nin desteklendiği bu çalışmalar, benlik ve başkaları modellerinin bağlanma stillerinin altında yatan iki temel boyut olduğunu da göstermiştir.

Bartholomew'in kullandığı yaklaşımın kullanılmadığı farklı çalışmalarda, (Brennan ve Shaver, 1995; Collins ve Read, 1990; Simpson, Rholes ve Nelligan,

1992)bağlanma stillerinin iki zihinsel model boyutuna karşılık gelecek şekilde tanımlandığı belirlenmiştir.

Yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili olarak bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından iki problem üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki ele alınan konuların net bir biçimde tanımlanmış olmaması, buna bağlı olarak da kullanılan ölçme araçlarının geçerliğinin sistematik bir biçimde gösterilememesidir (Carver, 1997; Noller ve Feeney, 1994).

Bağlanma stillerinin ölçümünde farklı yöntemler kullanılmaktadır; (yarı yapılandırılmış görüşme teknikleriyle belirlenen üçlü prototipler (Main ve ark., 1985), bağımsız boyutlar (Collins ve Read, 1990), yapılandırılmış kağıt kalem testleriyle üçlü (Hazan ve Shaver, 1987) ya da dörtlü kategoriler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).Farklı yapıda çok fazla ölçeğin kullanımı, yapılan araştırmalarda ortak bir tanımlama yapılmasını zorlaştırmakta, kavram karmaşası ortaya çıkmaktadır. Bu da çalışmaların geçerliğinde şüphe uyandırmaktadır. Her ne kadar Bowlby tarafından (1969) bağlanma sistemi biyolojik ve etnolojik açıdan evrensel bir sistem halinde ortaya konmuş ise de farklı kültürlerde bağlanmanın farklı işlevler üstlenmesi, bireysel farkların ön plana çıkması gibi nedenlerle değişiklikler olacağını kabul eden çalışmalar da bulunmaktadır (Bretherton, 1992; Harwood, Miller ve Irizarry, 1995).

Genel itibarıyla incelendiğinde yetişkinlikte bağlanma davranışına yönelik yürütülen çalışmaların birkaç istisna haricinde Amerika ülkelerinde yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde ise bu alanda yapılan çalışmalar oldukça yeni sayılmaktadır. Örneğin İmamoğlu (1998) ve Kağıtçıbaşı (1998) tarafından yapılmış olan çalışmalar, bu alanda önemli yere sahiptir. Bu iki çalışmaya ek olarak Sümer ve Güngör tarafından (1999) yapılan araştırmada, birbirini takip eden üç farklı çalışma yapılmış, Türkiye ve ABD'de yaşayan üniversite öğrencileri ile kültürlerarası bir karşılaştırma gerçekleştirilmiştir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar arasında Kesebir ve arkadaşları tarafından (2011) yapılan çalışma dikkat çekmektedir. Bu çalışmada güvensiz bağlanma stillerinin psikopatik bozukluklar ile ilişki ele alınmıştır. Bu çalışmadan hareketle Bowlby'nin öne sürdüğü çalışmalarda da ifade edildiği gibi sağlıklı süreçler ile güvenli bağlanma

ilişkilendirilirken, psikopatolojik belirtilerin ortaya çıkışında güvensiz bağlanmanın etkili olduğu ifade edilmektedir.

Akbaş ve Sezgin (2020) tarafından yapılan bir başka çalışmada, bireylerdeki psikososyal olgunluğunda anne ve babanın aracı rolü, bağlanma stilleri çerçevesinde incelenmiştir. Yine Çalışır tarafından (2009) yapılan bir araştırmada yetişkin bağlanma biçimleri ile duygulanım düzenleme stratejilerinin majör depresyonla olan ilişkisi incelenmiştir.

Subaşı ve Kazan tarafından (2020) yapılan bir başka çalışmada ise üniversite öğrencileri örnekleminde çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi ele alınmıştır. Yine Yonar tarafından (2019) hazırlanan tez çalışmasında, yetişkinlerde bağlanma ve romantik ilişkilerdeki yalnızlık duygusu ilişkisinde flört kaygısı incelenmiştir.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklemi, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması başlıklarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesini ele alan bu araştırma için genel tarama modellerinden ilişkisel(korelasyonel) tarama modeli seçilmiştir. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2007).

İlişkisel (korelasyonel) tarama modeli araştırmaları keşfedici ve yordayıcı olarak ikiye ayrılmaktadır. Yordayıcı ilişkisel tarama modeli araştırmalarında değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılarak değişkenlerin bir tanesinden yararlanılarak diğer değişken yordanmaya çalışılmaktadır. Yordama işleminde yordayıcı ve ölçüt değişken olmak üzere iki değişken vardır. Değeri belli olan değişkene yordayan (yordayıcı) değişken, değeri bilinmeyen, belirlenmeye çalışılan değişkene ise ölçüt değişken denmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Yapılan araştırmada, lisede öğrenim gören öğrencilerin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arası ilişkileri, bu ilişkilerin dereceleri ve yönleri incelenmiştir. Araştırmanın yordayan değişkeni problem çözme becerileri iken ölçüt değişkeni bağlanma stilleriolarak belirlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kayseri ilinde özel ve devlet okullarında eğitim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve çeşitli meslek liselerinden katılım sağlanmıştır. Örneklem ise bu evreni oluşturan öğrenciler arasından basit tesadüfî örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu kapsamda 272(%73.7) kız ve 97 (%26.2)erkek öğrenciye ulaşılmıştır.

3.2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma toplam 369 kişiden oluşan bir öğrenci grubu ile yürütülmüştür. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellik	Grup	f	%
Cinsiyet	Kız	272	73.71
	Erkek	97	26.29
Yaş	14	47	12.74
	15	72	19.51
	16	84	22.76
	17	115	31.17
	18	51	13.82
Sınıf	9. Sınıf	81	21.95
	10. Sınıf	66	17.89
	11. Sınıf	91	24.66
	12. Sınıf	131	35.50
Okul Türü	Anadolu Lisesi	234	63.41
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	13	3.28
	Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri	107	28.99
	Fen Lisesi	15	4.04

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %74'ünün kız, %26'sının erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %31'inin 17, %23'ünün 16, %20'sinin 15, %14'ünün 18 ve %13'ünün 14 yaşında olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya en çok katılım yapan öğrencilerin sınıf düzeyi olarak 12.sınıf (%36), okul olarak Anadolu Lisesi (%63), en az katılım yapan öğrencilerin sınıf düzeyi olarak 10.sınıf (%18), okul olarak Anadolu İmam Hatip Lisesi (%3) olduğu görülmüştür.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, gerekli izinler alındıktan sonra. COVID-19 pandemisi dolayısıyla online anket yardımı ile toplanmıştır. Ankette Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Becerisi Envanteri ve İlişki Ölçekleri Anketi-E yer almıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formu, katılımcıların sosyodemografik (cinsiyet, yaş,sınıf ve okul türü) özellikleri hakkında bilgi edinebilmek için kullanılmıştır.

3.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi-E

Griffin ve Bartholomew tarafından 1994 yılında geliştirilen, Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) 17 maddeden ve yakın ilişkilerdeki dörtlü bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı) ölçmeyi amaçlayan dört alt ölçekten oluşmaktadır. İÖA'nın alt ölçeklerine ait iç tutarlılık katsayıları 0,27 ile 0,61 arasında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenirliğinde elde edilen bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar0,54 ile 0,78 arasında değişmektedir.

Ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde, birinci faktörün varyansın %43'ünü, ikinci faktörün ise %33'ünü açıkladığı görülmektedir. Birinci faktörde güvenli ve korkulu bağlanma stili, ikinci faktörde ise kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili yer almaktadır. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında ise İÖA'nın alt ölçeklerine ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları 0,27 ile 0,50 arasında değişmiştir. İÖA'nın alt ölçeklerine ait madde toplam korelasyonları ise güvenli bağlanma alt ölçeği için 0,37 ile 0,61; korkulu bağlanma alt ölçeği için 0,44 ile 0,75; saplantılı bağlanma alt ölçeği için 0,46 ile 0,64; kayıtsız bağlanma alt ölçeği için ise 0,52 ile 0,62 arasında bulunmuştur. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ve ilişkilerini ne derece tanımladığını 4 basamaklı bir ölçek üzerinde değerlendirmektedirler (Gücü Terzive Cihangir Çankaya, 2009: 3);

- Korkulu bağlanma stili: 1, 4, 9, 14. maddeler
- Kayıtsız bağlanma stili: 2, 5, 12, 13, 16. maddeler
- Güvenli bağlanma stili: 3, 7, 8, 10, 17. maddeler
- Saplantılı bağlanma stili: 5, 6, 11, 15. maddelerdir.

Bu ölçek 7 puanlı Likert tipi 17 ölçütten oluşmaktadır ve ölçekteki 5, 7. ve 17.maddeler ters yüklü maddelerdir (Kotan, 2016: 33). Ölçekler verilen alt boyutlara göre analize alınmıştır.

Bu çalışma için her bir alt boyutta yapılan güvenirlik analizinde; Korkulu bağlanma stili.59, Kayıtsız bağlanma stili .74, Güvenli bağlanma stili .46, Saplantılı bağlanma stili.52 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Problem Çözme Becerisi Envanteri

Problem Çözme Becerisi Envanteri, problem çözme sürecinin basamaklarını belirleyen, bireylerin kendi problem çözme davranışı ve yaklaşımı konusunda öz değerlendirmeye olanak sağlayan bir envanterdir. Orjinali Aaron Beck tarafından geliştirilen ölçek, Heppner ve Petersen tarafından 2002 yılında son halini almıştır. PÇE, "1" "her zaman böyle davranırım","6" "hiçbir zaman böyle davranmam" maddeleri arasında ifadeler bulunduran 6 puanlı Likert tipi 35 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış halinde altı alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; Aceleci Yaklaşım, Düşünen Yaklaşım, Kaçıngan Yaklaşım, Değerlendirici Yaklaşım, Kendine Güvenli Yaklaşım ve Planlı Yaklaşımdır (Dönmez, 2010). İlişkin alt boyut maddeleri aşağıda verilmiştir (Veysel ve Birol, 2017: 802):

Puanlama sırasında benzer olduğu düşünülen 9, 22. ve 29. maddeler hesaplama dışında tutulmaktadır.Envanterde 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanmaktadır. 32 maddenin problem çözme yeteneklerini yeterince ifade ettiği varsayılmaktadır.

- Aceleci Yaklaşım: 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32. maddeler,
- Düşünen Yaklaşım: 18, 20, 31, 33 ve 35. maddeler,
- Kaçıngan Yaklaşım: 1, 2, 3 ve 4. maddeler,
- Değerlendirici Yaklaşım: 6, 7 ve 8. maddeler,
- Kendine Güvenli Yaklaşım: 5, 11, 23, 24, 27, 28 ve 34. maddeler,
- Planlı Yaklaşım: 10, 12, 16 ve 19. maddeler.

Ölçekler verilen alt boyutlara göre analize alınmıştır.

Bu çalışma için her bir alt boyutta yapılan güvenirlik analizinde; Aceleci Yaklaşım .73, Düşünen Yaklaşım .81, Kaçıngan Yaklaşım .61, Değerlendirici Yaklaşım .66, Kendine Güvenli Yaklaşım.84, Planlı Yaklaşım.77 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırmada, katılımcıların tamamlayacakları Kişisel Bilgi Formu ve diğer ölçeklerde yer alan bilgilerden elde edilen veriler ilk olarak *Excel 2016* program ortamında hazırlanarak, *SPSS 26* paket programına yüklenmiş ve bu paket program aracılığıyla çözümlenmiştir. Alt problemlere cevap verilmeden dağılım özellikleri ortaya koyulmuştur. Kolmogrov Smirnov normallik testi çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, bu değerlerin normal dağılım için gerekli olan -1 ile +1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Morgan, Leech, Gloeckner ve Barrett (2004) verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 değerleri arasında olmasının normal dağılım göstermesi için yeterli olduğunu ifade etmiştir. Merkezi limit teoremine göre yapılan araştırmalarda örneklem sayısının artması verilerin normal dağılıma yaklaşması olarak yorumlanmaktadır (Çil, 2008). Çil (2008) ve Armutlu (2008), n≥30 olduğunda toplam veri normal dağılmasa bile verilerin dağılımının normal dağıldığının varsayılabileceğini belirtmiştir. Açıklamalar doğrultusunda verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Açıklamalardan yola çıkarak verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada demografik özelliklerin incelenmesi için frekans ve yüzde oranları, Problem Çözme Becerisi Envanteri ve İlişki Ölçekleri Anketi-E ölçeklerine ilişkin cinsiyet değişkenine göre verilerin analizinde"Bağımsız örneklemler t-testi", sınıf seviyesi değişkenine göre verilerin analizinde "Tek Yönlü Varyans Analizi" (ANOVA) uygulanmış, farklılaşmaların kaynağını test etmek için ANOVA içinde Post Hoc testlerinden "Tukey Testi" kullanılmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek için "Pearson Korelasyon Analizi" ve bağlanma stillerinin problem çözme becerileri yordama güçlerini belirlemek için "Regresyon Analizi" yapılmıştır.

Araştırmanın amaçlarından birisi için yapılacak çoklu doğrusal regresyon analizi ve ANOVA için bazı varsayımların sağlanması gerekmektedir. Değişkenlerin en az eşit aralık ölçeğinde sürekli veriler olduğu ve normal dağıldığı ANOVA ve Çoklu Doğrusal Regresyonun varsayımlarından biridir ve verilerin buna uygun olduğu bilinmektedir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda ANOVA istatistiği için gerekli olan varyansların homojenliği varsayımının tüm alt ölçeklerde sağlandığı (p>0,05) görülmüştür. Regresyon analizi için değişkenler arasında çoklu bağlantının (Multicollinearity)

olmaması analizin ikinci varsayımıdır. Çoklu bağlantı, değişkenler arasında yüksek korelasyon olduğu zaman ortaya çıkar ve değişkenler arasında yüksek korelasyonun olması çoklu bağlantının olduğu anlamına gelir ve güvenilir regresyon katsayıları elde edilemeyebilir. Değişkenler arasında .80 ve daha fazla korelasyonun olması çoklu bağlantının var olduğu anlamına gelir (Kalaycı, 2008). Bu çalışmadaki değişkenler arası korelasyonlar incelendiğinde, tüm değerler .80'in altında bulunmuştur. Regresyonda temel varsayımlardan biri otokorelasyonun yani hata terimleri arasında ilişkinin olmamasıdır (Ünver ve Gamgam, 1996) Çoklu regresyon analizinde Otokorelasyon "Durbin-Watson" değerine bakılarak test edilebilir. Bu değer 1.5 - 2.5 arasında olduğunda modelde otokorelasyon olmadığı anlamına gelir (Kalaycı, 2008). Yapılan analizde Durbin-Watson değeri 2.07 bulunmuştur.

BÖLÜM 4. BULGULAR

4.1.Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Kullanılan ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistiklere Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Kullanılan Ölçeklerin Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	**N**	**Min**	**Max**	**$\bar{X}$**	**Ss**
Korkulu Bağlanma Stili	369	1	7	4.74	1.23
Kayıtsız Bağlanma Stili	369	1	7	4.57	0.96
Güvenli Bağlanma Stili	369	1	7	3.89	0.99
Saplantılı Bağlanma Stili	369	1	7	3.97	1.13
Aceleci Yaklaşım	369	1	6	3.62	0.75
Düşünen Yaklaşım	369	1	6	4.2	1.05
Kaçıngan Yaklaşım	369	1	6	4.12	1.04
Değerlendirici Yaklaşım	369	1	6	4.25	1.08
Kendine Güvenli Yaklaşım	369	1	6	1.02	0.90
Planlı Yaklaşım	369	1	6	4.28	1.05

Tablo 2 incelendiğinde İlişki Ölçekleri Anketi-E ölçeklerinin alt boyutlarına bakıldığında en düşük 1. en yüksek 7 puan alınabildiği, ortalamaların 3.89- 4.74 arasında yer aldığı ve standart sapmaların da 0.96-1.23 aralığında olduğu görülmektedir. Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt boyutlarından en düşük 1. en yüksek 6 puan alınabildiği, ortalamaların 1.02-4.28 arasında yer aldığı ve standart sapmaların da 0.75-1.08 aralığında olduğu görülmektedir.

4.2.Cinsiyete Göre Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetine göre, İlişki Ölçekleri Anketi-Ealtölçeklerinin ve Problem Çözme Becerisi Ölçeğipuan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	df	p*
Korkulu Bağlanma Stili	Kız	272	4.8897	1.26996	3.838	367	0.000*
	Erkek	97	4.3376	1.04958			
Kayıtsız Bağlanma Stili	Kız	272	4.6301	.97548	1.712	367	0.088
	Erkek	97	4.4351	.92826			
Güvenli Bağlanma Stili	Kız	272	3.7662	1.02329	-4.184	367	0.000*
	Erkek	97	4.2495	.83118			
Saplantılı Bağlanma Stili	Kız	272	3.9586	1.16169	-0.403	367	0.688
	Erkek	97	4.0129	1.07430			
Aceleci Yaklaşım	Kız	272	3.6442	.75895	0.721	367	0.471
	Erkek	97	3.5796	.75312			
Düşünen Yaklaşım	Kız	272	4.2088	1.08553	0.270	367	0.788
	Erkek	97	4.1753	.95274			
Kaçıngan Yaklaşım	Kız	272	4.1232	1.04467	-0.172	367	0.864
	Erkek	97	4.1443	1.03508			
Değerlendirici Yaklaşım	Kız	272	4.2953	1.11486	1.253	367	0.211
	Erkek	97	4.1340	1.01226			
Kendine Güvenli Yaklaşım	Kız	272	4.0242	.93570	0.006	367	0.996
	Erkek	97	4.0236	.79798			
Planlı Yaklaşım	Kız	272	4.2849	1.05332	0.073	367	0.942
	Erkek	97	4.2758	1.07255			

Tablo 3 incelendiğinde,İlişki Ölçekleri Anketi'ninalt ölçeklerinden korkulu bağlanma stili alt ölçeğinde kız ve öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Bu farklılığın kız öğrenciler lehine olduğu görülmüştür ($t_{(367)}$=3.838. p=0.05). Kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=1.712. p>0.05. p=0.088). Güvenli bağlanma stili alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Bu farklılığın erkek öğrenceler lehine olduğu görülmüştür ($t_{(367)}$=-4.184. p=0.05). Saplantılı bağlanma stili alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=-0.403. p>0.05. p=0.688).

Problem Çözme Becerisi Envanterininalt ölçeklerinden Aceleci Yaklaşım alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=0.721. p>0.05. p=0.471). Düşünen Yaklaşım alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=0.270. p>0.05. p=0.788). Kaçıngan Yaklaşım alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=-0.172. p>0.05. p=0.864). Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=1.253. p>0.05.p=0.211). Kendine Güvenli Yaklaşım alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=0.006. p>0.05. p=0.996). Planlı Yaklaşım alt ölçeğinde de erkek ve kız öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir ($t_{(367)}$=0.073. p>0.05. p=0.942).

4.3. Sınıf Değişkenine Göre Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, İlişki Ölçekleri Anketi-Ealtölçeklerinin ve Problem Çözme Becerisi Ölçeği puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Tek Yönlü Anova Testi sonuçları Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Sınıf	N	$\bar{X}$	S	F	df	p*	Farkın Kaynağı
Korkulu Bağlanma Stili	9. Sınıf	81	4.49	1.24	2.024	365	0.110	-
	10. Sınıf	66	4.88	1.18				
	11. Sınıf	91	4.91	1.23				
	12. Sınıf	131	4.71	1.24				
Kayıtsız Bağlanma Stili	9. Sınıf	81	4.21	0.95	5.610	365	0.001*	9.10 9.11 9.12
	10. Sınıf	66	4.74	0.81				
	11. Sınıf	91	4.58	0.96				
	12. Sınıf	131	4.71	0.99				
Güvenli Bağlanma Stili	9. Sınıf	81	3.84	0.95	0.876	365	0.452	-
	10. Sınıf	66	3.74	0.91				
	11. Sınıf	91	3.94	1.05				
	12. Sınıf	131	3.96	1.02				
Saplantılı Bağlanma Stili	9. Sınıf	81	4.08	1.12	0.493	365	0.687	-
	10. Sınıf	66	3.99	1.18				

	11. Sınıf	91	3.87	0.89				
	12. Sınıf	131	3.96	1.27				
Aceleci Yaklaşım	9. Sınıf	81	3.61	0.72	0.486	365	0.692	-
	10. Sınıf	66	3.72	0.82				
	11. Sınıf	91	3.58	0.72				
	12. Sınıf	131	3.60	0.76				
Düşünen Yaklaşım	9. Sınıf	81	4.17	0.99	0.373	365	0.772	-
	10. Sınıf	66	4.24	1.13				
	11. Sınıf	91	4.11	0.95				
	12. Sınıf	131	4.25	1.10				
Kaçıngan Yaklaşım	9. Sınıf	81	3.98	1.01	0.664	365	0.575	-
	10. Sınıf	66	4.16	1.01				
	11. Sınıf	91	4.17	1.04				
	12. Sınıf	131	4.16	1.07				
Değerlendirici Yaklaşım	9. Sınıf	81	3.97	1.12	4.088	365	0.007*	9.12
	10. Sınıf	66	4.27	1.09				
	11. Sınıf	91	4.15	1.09				
	12. Sınıf	131	4.48	1.02				
Kendine Güvenli Yaklaşım	9. Sınıf	81	3.78	0.79	3.98	365	0.008*	9.12
	10. Sınıf	66	4.11	0.99				
	11. Sınıf	91	3.94	0.82				
	12. Sınıf	131	4.18	0.93				
Planlı Yaklaşım	9. Sınıf	81	4.14	0.98	1.311	365	0.270	-
	10. Sınıf	66	4.39	1.04				
	11. Sınıf	91	4.18	1.08				
	12. Sınıf	131	4.37	1.07				

Tablo 4'de verilen bilgiler incelendiğinde, İlişki Ölçekleri Anketi'nin alt ölçeklerinden Korkulu bağlanma stili (F=2.024. p>.05). Güvenli bağlanma stili (F=0.876. p>.05). Saplantılı bağlanma stili (F=0.493. p>.05) ölçeğinde sınıf değişkenine göre puanlar arasında farklılıklar olduğu ancak bu farklılıkların anlamlı olmadığı görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğinde ise sınıf düzeyine göre alınan puanlar arasında anlamlı farklılıklar olduğu (F=5.610. p<.05) görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre 9.sınıf öğrencilerin puanlarının ($\overline{X}$=4.21). 10.sınıf ($\overline{X}$=4.74) . 11.sınıf ($\overline{X}$=4.58) ve 12.sınıf ($\overline{X}$=4.71) öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür.

Problem Çözme Becerisi Envanteri alt ölçeklerinden Aceleci Yaklaşım (F=0.486. p>.05). Düşünen Yaklaşım (F=0.373. p>.05).Kaçıngan Yaklaşım (F=0.664. p>.05).Planlı Yaklaşım (F=1.311. p>.05) ölçeğinde sınıf değişkenine göre puanlar arasındafarklılıklar

olduğu ancak bu farklılıkların anlamlı olmadığı görülmüştür. Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeğinde ise sınıf düzeyine göre alınan puanlar arasında anlamlı farklılıklar olduğu(F=4.088. p<.05) görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasındaolduğunubelirlemek için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre 9.sınıf öğrencilerin puanlarının ($\overline{X}$=3.97) 12.sınıf öğrencilerin puanlarından ($\overline{X}$=4.48) anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Kendine Güvenli Yaklaşım alt ölçeğinde sınıf düzeyine göre alınan puanlar arasında anlamlı farklılıklar olduğu (F=3.98. p<.05) görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre 9.sınıf öğrencilerin puanlarının ($\overline{X}$=3.78) 12.sınıf öğrencilerin puanlarından ($\overline{X}$=4.18) anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür.

4.4. Değişkenler Arası Korelasyonlar

Araştırmada kullanılan İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçeklerine ve Problem Çözme Becerisi Envanterine ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. DeğişkenlerArası Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Korkulu bağlanma stili	-									
2. Kayıtsız bağlanma stili	.26**	-								
3. Güvenli bağlanma stili	-.30**	-.008	-							
4. Saplantılı bağlanma stili	-.02	.17**	-.03	-						
5. Aceleci Yaklaşım	.06	.09	.06	-08	-					
6. Düşünen Yaklaşım	-.01	.004	.06	-.21**	.24**	-				
7. Kaçıngan Yaklaşım	.13*	.15**	.04	-.09	.45**	.20**	-			
8. Değerlendirici Yaklaşım	.08	.19**	.07	.008	.084	.53**	.08	-		
9. Kendine Güvenli Yaklaşım	-.01	.13*	.18**	-.24**	28**	.65**	.23**	.48*	-	
10. Planlı Yaklaşım	-.01	.11*	.10*	-.19**	.11*	.65**	.16**	.57**	.67**	

*p≤0,05 **p<0,01

Tablo 5'te İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçek puanları ile Problem Çözme Becerisi Envanteri alt ölçekleri ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Buna göre korkulu bağlanma alt ölçeği puanları ileaceleci yaklaşımalt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.06. p>01), düşünen yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu (r=-.01. p>01), kaçıngan yaklaşım alt ölçeği

puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.13. p<01), değerlendirici yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.08. p<01), kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu (r=-.01. p>05), planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu (r=-.01. p>05), görülmektedir.

Tablo 5'e göre kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları ileaceleci yaklaşımalt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.09. p>01), düşünen yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.01. p>01), kaçınan yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.15. p<01), değerlendirici yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.19. p<01), kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.13p<05), planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.11. p<05), görülmektedir.

Tablo 5'e göre güvenli bağlanma alt ölçeği puanları ile aceleci yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitifyönde ilişki olduğu (r= .06 p>01), düşünen yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.06. p>01), kaçınan yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.04. p>01), değerlendirici yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.07. p>01), kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.18 p<01), planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=.10. p<05), görülmektedir.

Tablo 5'e göre saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları ileaceleci yaklaşımalt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu (r= -.08 p>01), düşünen yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlıilişki olduğu (r=-.21. p<01), kaçınan yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu (r=-.09. p>01), değerlendirici yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişki olduğu (r=.008. p>01), kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatifyönde anlamlı ilişki olduğu (r=-.24p<05), planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki olduğu (r=-19. P<05), görülmektedir.

4.5. Bağlanma Stilleri Puanının Yordanmasına İlişkin Bulgular

Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçek puanının Problem Çözme Becerisi Envanteri alt ölçeklerini yordanma düzeyini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır ve sonuçları sırası ile aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 6. Aceleci Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**β**	**T**	**p**
Sabit	3.159	.318		9.932	.000
Korkulu bağlanma stili	.034	.035	.055	.982	.327
Kayıtsız bağlanma stili	.068	.043	.086	1.578	.115
Güvenli bağlanma stili	.058	.041	.076	1.395	.164
Saplantılı bağlanma stili	-.057	.035	-.086	-1.629	.104
R=.147	R^2=0.022				
F(4)=2.012	p=0.092				

Tablo 6'ya bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Aceleci Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 7. Düşünen Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**β**	**T**	**p**
Sabit	4.671	.436		10.723	.000
Korkulu bağlanma stili	-.017	.047	-.020	-.360	.719
Kayıtsız bağlanma stili	.050	.059	.046	.858	.392
Güvenli bağlanma stili	.045	.057	.043	.800	.424
Saplantılı bağlanma stili	-.200	.048	-.217	-4.173	.000
R=.220	R^2=0.049				
F(4)=4.647	p=0.001				

Tablo 7'ye bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Düşünen Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ($p<0.05$) ve varyansın yaklaşık

%0.05'ini açıkladığı görülmektedir. İlgili beta değerleri incelendiğinde ise, Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Düşünen Yaklaşım alt ölçeğinin anlamlı yordayıcısının Saplantılı bağlanma stili (**β**=-.217; p<0.05) olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Kaçıngan Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**β**	**T**	**p**
Sabit	3.108	.432		7.197	.000
Korkulu bağlanma stili	.098	.047	.116	2.086	.038
Kayıtsız bağlanma stili	.144	.058	.134	2.472	.014
Güvenli bağlanma stili	.072	.056	.069	1.284	.200
Saplantılı bağlanma stili	-.096	.048	-.105	-2.020	.044
R=.216	R^2=0.046				
F(4)=4.435	p=0.002				

Tablo 8'e bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Kaçıngan Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı (p<0.05) ve varyansın yaklaşık %0.05'ini açıkladığı görülmüştür. İlgili beta değerleri incelendiğinde ise, Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Kaçıngan Yaklaşım alt ölçeğinin anlamlı yordayıcısının sırası ile Kayıtsız bağlanma stili (**β**=.134), Korkulu bağlanma stili (**β**=.116), Saplantılı bağlanma stili (**β**=-.105) olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Değerlendirici Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**β**	**T**	**p**
Sabit	2.781	.453		6.140	.000
Korkulu bağlanma stili	.053	.049	.061	1.084	.279
Kayıtsız bağlanma stili	.196	.061	.173	3.203	.001
Güvenli bağlanma stili	.100	.059	.092	1.704	.089
Saplantılı bağlanma stili	-.017	.050	-.017	-.332	.740

R=.208	R^2=0.043
F(4)=4.132	p=0.003

Tablo 9'a bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ($p<0.05$) ve varyansın yaklaşık %0.04'ünü açıkladığı görülmektedir. İlgili beta değerleri incelendiğinde ise, Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeğinin anlamlı yordayıcısının Kayıtsız bağlanma stili (**β=**.173; $p<0.05$) olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Kendine Güvenli Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**β**	**T**	**p**
Sabit	3.525	.360		9.785	.000
Korkulu bağlanma stili	-.005	.039	-.007	-.136	.892
Kayıtsız bağlanma stili	.160	.049	.172	3.297	.001
Güvenli bağlanma stili	.155	.047	.172	3.318	.001
Saplantılı bağlanma stili	-.205	.040	-.259	-5.149	.000
R=.147	R^2=0.022				
F(4)=2.012	p=0.092				

Tablo 10'a bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Kendine Güvenli Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 11. Planlı Yaklaşım Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	**B**	**SHB**	**B**	**T**	**p**
Sabit	4.063	.433		9.379	.000
Korkulu bağlanma stili	-.027	.047	-.032	-.580	.562
Kayıtsız bağlanma stili	.172	.058	.158	2.953	.003
Güvenli bağlanma stili	.093	.056	.088	1.650	.100

Saplantılı bağlanma stili	-.202	.048	-.218	-4.229	.000
R=.263	R^2=0.069				
F(4)=6.764	p=0.000				

Tablo 11'e bakıldığında, Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Planlı Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ($p<0.05$)vevaryansın yaklaşık %0.07'sini açıkladığı görülmektedir. İlgili beta değerleri incelendiğinde ise, Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Planlı Yaklaşım alt ölçeğinin anlamlı yordayıcısının sırası ile Saplantılı bağlanma stili (**β=**-.218) ve Kayıtsız bağlanma stili (**β=**.158) olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Araştırmada Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketi'nin alt ölçeklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, Korkulu bağlanma stili alt ölçeğinde erkek öğrenciler aleyhine anlamlı farklılık olduğu görülürken, Güvenli bağlanma stili alt ölçeğinde bu farklılığın kız öğrenciler aleyhine olduğu görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stili ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeğinde ise cinsiyete göre anlamlı farklılaşmaların olmadığı görülmüştür. Shi (2003), bağlanma stillerinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve farklılık olduğunu gözlemlemişken, Sümer ve Güngör (1999), ise bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkilerini incelediği araştırmalarındakadınların güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Morsünbül (2005), bağlanma stilleri ile ilgili yaptığı çalışmada korkulu bağlanma stili puanlarındaerkeklerinkızlardan anlamlı derecede düşükpuanlar aldığını gözlemlemiştir. Onur (2006), lise öğrencilerinin bağlanma stillerini çeşitli değişkenlerle birlikte incelemiş cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Güvenli bağlanma alt boyutunda erkekler lehine; korkulu bağlanma alt boyutunda kızlar lehine; saplantılı bağlanma alt boyutunda kızlar lehine; kaygılı bağlanma alt boyutunda kızlar lehine anlamlı farklılıklar olduğunu gözlemlemiştir. Saymaz (2003)'ın çalışmasında güvenli bağlanma alt ölçeğinde kız öğrencilerin puanlarıerkek öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Korkulu bağlanma boyutunda ise öncekinden farklı olarak kızların puanları, erkeklerin puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.Çelik ve Çam (2018), üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerini incelediği çalışmasında Kayıtsız ve Saplantılı Bağlanma boyutlarında erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğunu gözlemlemiştir. Bağlanmanın diğer alt ölçeklerinde ise cinsiyete göre öğrencilerin puanlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığını görmüştür. Bartholomew ve Horowitz (1991), çalışmalarında, erkeklerin saplantılı bağlanma stili ölçek puanlarının kadınlardan manidar şekilde düşükken Kayıtsız bağlanma stili puanlarının ise manidar şekilde yüksek olduğunu gözlemişlerdir.Bu durum kız ve erkek çocuklarının model aldığı anne- baba modeli, toplumsal cinsiyet rolleri özellikle ataerkil toplumlarda kız çocuğun pasif yetiştirilmesi kişiler arasında ilişkileri gelişmemekte cezalandırıcı, kısıtlayıcı ebeveyn modellerinin yol açtığı söylenebilir.

Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketinin alt ölçeklerinden Korkulu bağlanma stili, Güvenli bağlanma stili, Saplantılı bağlanma stili ölçeğinde sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğinde ise 9.sınıf öğrencilerin puanlarının, 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.Sınıföğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.Köser ve Barut (2020), üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, öğrencilerin yaşları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş, bağlanma stillerinin alt ölçeklerinden olan kayıtsız bağlanma stiliyle arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Öğrencilerin yaşlarının arttıkça kayıtsız bağlanma stillerinin de anlamlı bir şekilde arttığını belirtmiştir. Sınıf düzeyleri fark etmeksizin öğrencilerin ebeveynlerine aynı şekilde bağlandıklarını göstermektedir. Aynı zamanda ergenlik döneminde öğrencilerin ilgisi arkadaşlarına yönelmekte ve bağlanma davranışı da gereksinim duyduğunda bağlanma stiline dönüştüğünden sonuç normal kabul edilebilir.

Araştırmada öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Envanteri'nin alt ölçeklerinden hiçbirinde cinsiyet değişkenine göre farklılaşma olmadığı görülmüştür. Literatürde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalara (Saracaloğlu, Serin ve Bozkurt, 2001; Deniz, Arslan ve Hamarta, 2002; Karadağlı ve Elkin, 2015;Başar, 2011; Öztürk ve ark., 2000; Özdenk, 2011; Temel ve Ayan, 2015; Heppner ve ark.,1983; Taylan, 1990) rastlanırken araştırma sonuçlarından farklı çalışmalara da rastlanmıştır. Azar ve Koray (2008), ortaöğretim 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin problem çözme ve mantıksal düşünme düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş, erkek öğrencilerin problem çözme becerilerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karabulut ve Kuru (2009), beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri ile yaptığı araştırmada, cinsiyet ile problem çözme becerisi alt ölçeklerinden sadece kendine güvenli yaklaşım alt ölçeğinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelikkaleli ve Gündüz (2010), lise öğrencileri ile yürüttüğü çalışmadaöğrencilerin problem çözme becerileri ile öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlerle incelemiş, cinsiyetlerine göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre problem çözme becerilerinin anlamlı şekilde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.Serin (2010) ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, problem çözme becerilerine yönelik algılarının çeşitli değişkenlere göre incelemiş, kadın öğretmenlerinerkek öğretmenlere göre problem çözme becerilerinin anlamlı şekilde daha

yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma bulgumuz, erkek ve kız öğrencilerin aynı problem çözme becerilerini tercih ettiklerini göstermektedir. Herhangi bir problem ile karşılaştıklarında aynı problem çözme becerileri tercih etmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin problem çözme becerilerini erken çocukluk döneminde hem aile eğitimi hem de okul öncesi (anaokulu) ve okul döneminde edinmeye başlamasında rolü olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerinProblem Çözme Becerisi Envanteri'nin sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, alt ölçeklerinden Aceleci Yaklaşım, Düşünen Yaklaşım, Kaçıngan Yaklaşım, Planlı Yaklaşım ölçeğinde anlamlı farklılıklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirici Yaklaşım ve Kendine Güvenli Yaklaşım alt ölçeğinde 9.sınıf öğrencilerin puanlarının, 12.sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu görülmüştür. Çam ve Tümkaya (2006), farklı yaş grubundan öğrencilerle yürüttüğü çalışmasında problem çözme becerileri puanlarının yaş düzeyi ile doğru orantılı olacak şekilde arttığı sonucuna ulaşmıştır. Gültekin (2006) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe problem çözme becerisinin de yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Polat (2008) ilkokul öğrenciler ile yürüttüğü çalışmada sınıf düzeyi arttıkça problem çözme becerilerinin arttığını belirlemiştir.Oğuztürk, Akça ve Şahin (2011) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında problem çözme becerileri üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin önemli bir etkiye sahip olduğunu gözlemlerken Taylan (1990), aynı şekilde üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, sınıf düzeyi değişkeninin problem çözme becerileri puanları üzerinde anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır.12.sınıflar hem bilişsel olgunluk yönünden 9.sınıflardan daha ileri düzeyde olması hem de sınavlara hazırlık sürecinde olduğundanproblem çözme yeteneklerinin daha gelişmiş olduğundan kaynaklandığı söylenebilir.9.sınıfların kendini açma ve kendini tanımlama konusunda deneyimsiz olması başkalarına karşı olumsuz tutum gösterme eğilimlerinin daha yüksek olabilmesinin neden olduğu söylenebilir.Her iki sınıf düzeyindeki öğrencilerin yaşadıkları problem karşısında çevrelerinden aynı desteği aldığı sınıf düzeyleri farklılaşsa bile öğrenciler bilişsel gelişim açısından hemen hemen aynı gelişim evresinde olduklarından farklılaşmamanın olması normal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada, Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçekleri ile Problem Çözme Becerisi Envanteri alt ölçekleriarasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, korkulu bağlanma alt ölçeği puanları ilekaçınan yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları ilekaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları ilekendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları iledüşünen yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım alt ölçeği puanları arasında düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Köser ve Barut (2020), üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ve bağlanma stillerini incelenmiş, alt ölçeklerden olan güvenli veya kayıtsız bağlanma stili ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırmasında öğrencilerin saplantılı ve korkulu bağlanma alt ölçekleri ile problem çözme becerileri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamsız ilişki olduğunu görmüştür. Eğeci ve Gençöz (2006) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanma stiliyle problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Arslan, Arslan ve Arı (2012), üniversite öğrencilerinin problem çözme yaklaşımlarının, bağlanma stilleri açısından incelemek için yürüttükleri çalışmada, bağlanma stillerinin problem çözmeyi manidar şekilde açıkladığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, güvenli bağlanma ile yapıcı problem çözme, ısrarcı sebatkâr yaklaşım arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu, güvenli bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşım, kendine güvensiz yaklaşım ve sorumluluk almama arasında ise anlamlı ancaknegatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Kayıtsız bağlanma ile yapıcı problem çözme arasında anlamlı ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saplantılı bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşım, yapıcı problem çözme, kendine güvensiz yaklaşım ve sorumluluk almama arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Korkulu bağlanma ile probleme olumsuz yaklaşım, yapıcı problem çözme, kendine güvensiz yaklaşım, sorumluluk almama ve ısrarcı sebatkâr yaklaşım arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.Kobak ve Sceery (1988), üniversite öğrencileri ile yürüttüğü

çalışmada,güvensiz bağlanma stiline sahip öğrencilerin, güvenli bağlanma stiline sahip olan öğrencilere göre problem çözme ve sosyal durumlarda negatif duygularını daha yapıcı bir biçimde düzenlediklerini gözlemlemiştir.Çalışma sonuçlarına göre yakınlık duymaktan kaçınan, yakınlık kurmaktan çekinen ya da kendisine çok fazla güvenen bireylerin çatışma çözme konusunda tatmin edici çözümler üretmekten uzak kaldıkları görülmüştür. Kaçıngan bağlanan bir birey geri çekilmek, mümkünse saklanmak ve sorumluluktan kaçınmak ihtiyacı duyarken, kaygılı bağlanan bireylerin, olması gerekenden çok daha fazla kaygılandıkları saptanmıştır (Carnelley, Pietromonaco ve Jaffe, 1994).

Araştırmanın son araştırma sorusunda Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketinin Problem Çözme Becerilerini Yordama gücü belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri Anketinin alt ölçeklerinin (Korkulu, Kayıtsız, Güvenli ve Saplantılı bağlanma stili) birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeği alt ölçeklerinden Aceleci Yaklaşım ve Kendine Güvenli Yaklaşım alt ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Bağlanma Stilleri İlişki Ölçekleri alt ölçeklerinin birlikte Problem Çözme Becerisi Ölçeğinin diğer alt ölçeklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Düşünen Yaklaşım alt ölçeği puanlarının yaklaşık %0,05'ini açıkladığı ancak sadece Saplantılı bağlanma stili alt ölçeğinin Düşünen Yaklaşım alt ölçeği üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Kaçıngan Yaklaşım alt ölçeği puanlarının yaklaşık %0,05'ini açıkladığı ve Korkulu bağlanmastili, Kayıtsız bağlanma stili ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin Kaçıngan Yaklaşım alt ölçeği üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeği puanlarının yaklaşık %0,04'ünü açıkladığı ve sadece Kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğinin Değerlendirici Yaklaşım alt ölçeği üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür.Planlı Yaklaşım alt ölçeği puanlarının yaklaşık %0,07'sini açıkladığı ve sadece Kayıtsız bağlanma stili ve Saplantılı bağlanma stili alt ölçeklerinin Planlı Yaklaşım alt ölçeği üzerinde anlamlı ($p<0.05$) bir yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Bağlanma ve problem çözme arasında bulunan ilişkinin incelendiği bir çalışmada, kaçınmacı ve kaygılı bağlanmaya ilişkin yönetimlerin, etkili olmayan problem çözme davranışlarında etkili olduğu saptanmıştır. Söz konusu çalışmada kaçınmacı ve kaygılı bağlanma boyutları açısından etkili olmayan problem çözme davranışlarının yordandığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kaygılı bağlanan kişiler problemlere olumsuz

yaklaşma eğiliminde iken aynı zamanda problem çözümüyle ilgili bir kendine güven sorunu yaşamakta, ayrıca sorumluluk almaktan kaçınmaktadır. Yaşanan kaygı yoğunluğu da problemin etkili şekilde çözümünü engellemektedir. Problemler karşısında kaçınmacı bağlanan kişiler de etkili problem çözme davranışı sergileyememektedir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda denilebilir ki problemden kaçma eğilimi taşıyan kaçınmacı bağlanan kişiler, problemlerin çözümünde sorumluluktan kaçınacağı ve bu konuda kendine güvenemeyeceği için problemlerini etkili bir biçimde çözmekte büyük oranda zorlanacaktır. Saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili geliştiren öğrencilerin daha az düzeyde etkin problem çözme becerilerini kullandığı söylenebilir. Sağlıklı bağlanma stilleri geliştiren öğrencilerin problem çözme becerilerini daha etkin kullandığı bunun yanında sağlıklı olmayan bağlanma stillerine sahip öğrencilerin problem çözme beceri açısından daha pasif yaklaşımları tercih ettiği söylenebilir.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmada kız öğrencilerin korkulu bağlanma puan ortalamaları erkek öğrencilerin korkulu bağlanma puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin korkulu bağlanma puan ortalamaları erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Güvenli bağlanma stili alt ölçeğinde kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Bu farklılığın erkek öğrenceler lehine olduğu görülmüştür. Araştırmada cinsiyet değişkeni ile Kayıtsız ve saplantılı bağlanma puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç kız ve erkek öğrencilerin kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerine sahip olma açısından farklılık taşımadıklarını gösterir. Araştırmada cinsiyet değişkeni ile problem çözme envanteri alt ölçeklerinden aceleci, düşünen, kaçıngan, değerlendirmeci, kendine güvenli ve planlı yaklaşım puanları arasında anlamlı fark görülmemiştir.

Araştırmada bağlanma stilleri ilişki ölçeği alt ölçeklerinden korkulu bağlanma stili, Güvenli bağlanma stili, Saplantılı bağlanma stili ölçeğinde sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Bu sonuç sınıf düzeyi arttıkça gelişen becerilerin yani yaşın bağlanma stillerinden korkulu bağlanma, güvenli, saplantılı bağlanma puanları üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca Kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğinde ise 9.sınıf öğrencilerin puanlarının, 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.Araştırmada problem çözme alt boyutlarından değerlendirmeci ve kendine güvenli yaklaşım puanlarının sınıf değişkeni ile anlamlı şekildefarklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda 9.sınıf öğrencilerinin 12.sınıf öğrencilerine göre daha düşük oranda değerlendirmeci ve kendine güvenli yaklaşımı kullandıkları söylenebilmektedir.Araştırmada problem çözme becerileri alt boyutlarından aceleci, düşünen, kaçıngan, planlı yaklaşım puanları ile sınıf düzeyi arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmamaktadır.

Araştırmada bağlanma stilleri ilişki envanteri alt ölçek puanlarının, problem çözme becerisi envanterinin alt ölçeklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bağlanma stilleri alt boyutlarının problem çözme becerileri alt boyutlarından düşünen

yaklaşım ve kaçıngan yaklaşımın varyansın %0.05'ini açıkladığı; değerlendirmeci yaklaşımın varyansın %0.04'ünü; planlı yaklaşımın ise varyansın %0.07'ini açıkladığı ve anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür.

Saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili geliştiren öğrencilerin daha az düzeyde etkin problem çözme becerilerini kullandığı söylenebilir. Sağlıklı bağlanma stilleri geliştiren öğrencilerin problem çözme becerilerini daha etkin kullandığı bunun yanında sağlıklı olmayan bağlanma stillerine sahip öğrencilerin problem çözme beceri açısından daha pasif yaklaşımları tercih ettiği söylenebilir.

6.2. Öneriler

Uygulamaya Yönelik;

1. Okulda görevli olan psikolojik danışman ve rehberlik servisi;lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve problem çözme becerileri ile ilgili hem okulda görev yapan öğretmenlere hem de ailelere etkin bir şekilde seminerler ve psikolojik danışmanlık hizmetleri planlama çalışmaları gerçekleştirebilir.
2. Erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla oranda güvenli bağlanma stiline sahip olması nedeniyle bu alanda problem yaşan kız öğrencilere bireysel veya grupla psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile yardımcı olabileceği düşünülmektedir.
3. Lise öğrencilerinin etkili problem çözme becerilerini geliştirmek amacı ile riskli öğrenci grupları ile grup çalışmaları vepsiko-eğitimler yapılabilir.
4. Ayrıca çocukların problem çözme beceri eğitimi okul öncesi ve ilkokul dönemlerinde çeşitli yöntem ve teknikler ile verilmesine önem verilmelidir.
5. Ailelerle,çocuklarının bağlanma ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisinden dolayı yönelik aile eğitimi çalışmaları yürütülmelidir.

Araştırmacılara Yönelik;

1. Araştırmanın çalışma evrenini Kayseri ilinde yaşayan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Farklı illerde ve seviyelerdeki (ilköğretim,ortaokul ve üniversite) örneklemlerle gerçekleştirilmesi çalışmayı daha kapsamlı hale getirebilir.

2. Yapılacak çalışmalara öğrencilerin kişilik özellikleri ve akademik erteleme gibi değişkenlerde eklenebilir.
3. Covid-19 karantina süreci dolayısıyla örneklem sınırlı kalmış olup örneklemdeki kadın ve erkek öğrenci sayıları istenilen düzeye ulaşamamıştır.Bu sebeple çalışmanın daha geniş bir grup ile ve daha fazla erkek öğrencinin katılımı ile gerçekleşmesi sağlanabilir.
4. Öğrencilerin ailelerine ait bilgiler, sosyodemografik bilgi formuna dâhil edilebilir.

EKLER

EK A. Ölçek ve Araştırma İzin Onayı

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

EK B. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

Yaş: 14 ( ) 15( ) 16( ) 17( ) 18( )

Sınıf: 9. Sınıf ( ) 10. Sınıf( ) 11. Sınıf ( ) 12. Sınıf ( )

Okul türü: Anadolu Lisesi( ) Anadolu İmam Hatip Lisesi ( )

Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ( ) Fen Lisesi( )

EK C. İlişki Ölçekleri Anketi-E Örnek Maddeler

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

EK D. Problem Çözme Envanteri Örnek Maddeler

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

KAYNAKÇA

Akbaş, B. Ç., Sezgin, N. (2020). Beliren Yetişkinlik Döneminde Bağlanma Stilleri ile Psikososyal Olgunluk Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumlarının Aracı Rolü. *Nesne*, 8(16), 112-125.

Armutlu, İ. H. (2008). *İşletmelerde Uygulamalı İstatistik*, İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Arslan, E., Arslan, C. ve Arı, R. (2012). Kişilerarası Problem Çözme Yaklaşımlarının, Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri.*Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), 7-23.

Aydoğan, Y.,Ömeroğlu, E. (2003). Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması. *OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.(ss. 451-454).

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri ve Olumsuz Duygu Durumunu Düzenleme Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147- 178.

Bartholomew, K., Horowitz, L. M., (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of A Four- Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*. 61(2), 226-244.

Bartholomew, K. (1993). *From childhood to adult relationships: Attachment theory and research*. In S. Duck (Ed.), Understanding relationship processes: 2. Learning about relationships (pp. 30-62). London: Sage.

Başar G. (2011) *Hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde problem çözme ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Batıgün, A. D., Şahin, N. H. (2003). Öfke, Dürtüsellik Ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir Mi?.*Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 37-52.

Bingham, A. (1998). *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi*. (Çev.). Ferhan Oğuzkan.İstanbul: MEB Yayınevi.

Brennan, K. A., Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment and the dynamics of romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267-283.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.

Booth, Simon A. (1993). *Crisis Management Strategy. Competition and Change in Modern Enterprises*. London: Routledge Publishing.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books

Bowlby J. (2012). *Güvenli Bir Dayanak.* (Çev.) S. Güneri.İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.

Can, Halil. (2002). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Cannon B., Mulroy R., Otto M.W., Rosenbaum J.F., Fava M., Nierenberg AA. (1999). Dysfunctional Attitudes And Poor Problem Solving Skills Predict Hopelessness In Major Depression. *Journal of Affective Disorders*, 55, 45-49.

Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., Jaffe, K. (1994). Depression, Working Models of Others and Relationship Functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(1), 127-140.

Carver, C. S. (1997). Adult attachment and personality: Converging evidence and a new measure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 865-883

Chang, E. C., D'zurilla, T. J., Sanna, L. J. (2004). *Social Problem Solving: Theory, Research, and Training*.American PsychologicalAssociation.

Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.

Corcoran, K. O., Mallinckrodt, B. (2000). Adult Attachment, Self-Efficacy, Perspective Taking and Conflict Resolution. *Journal of Counseling and Development*, 78(4), 473-483.

Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi.*Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 240-255.

Çam, S., Tümkaya, S. (2008) Kişilerarası Problem Çözme Envanteri lise öğrencileri formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, 1-17.

Çelikkaleli, Ö.,Gündüz, B. (2010). Ergenlerde Problem Çözme Becerileri ve Yetkinlik İnançları, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19(2), 361-377.

Çelik, H., Ekşi, H., Gülsu, N. (2017). Orta Çocukluk Döneminde Güvenli Bağlanma İle Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi.*Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik,* 7(47), 53-68.

Çelik, G, Ş. ve Çam, Z. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stillerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Yordama Gücünün İncelenmesi, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 787-797.

Çikrıkçi, Ö. (2015). *Öz belirleme Kuramına Göre İhtiyaç Doyumunun Olumlu Yönelimler Üzerindeki Etkisinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çil, B. (2008). *İstatistik*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Deniz, D, Arslan, C., Hamarta, E. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31), 374-389 .

D'Zurilla, T. J. (1986). *Problem-Solving Therapy: A Social Competence Approach To Clinical İntervention*. New York: Springer.

D'Zurilla, T. J., Bell, A. C. (2009). The İnfluence Of Social Problem Solving Ability On The Relationship Between Daily Stres And Adjustment. *Cognitive Therapy And Research*, 33, 439-448.

D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M. (2007). *Problem-Solving Therapy: A Positive Approach to Clinical İntervention*. New York: Springer Publishing Company.

Eğeci, İ. S., Gençöz, T. (2006). Factors Associated with Relationship Satisfaction: Importance of Communication Skills. *Contemporary Family Therapy: An International Journal,* 28(3), 383-391.

Ergin, B. (2009). *Kişilerarası Problem Çözme Davranışı, Yetişkinlerdeki Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Rahatsızlık Belirtileri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergin, B. E., Dağ, İ. (2013). Kişilerarası Problem Çözme Davranışları, Yetişkinlerdeki Bağlanma Yönelimleri ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 36-45.

Gelbal, S. (1991). Problem Çözme.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(6), 167-173.

Griffin, D., Bartholomew, K. (1994 a). *The metaphysics of measurement: The case of adult attachment*. In K. Bartholomew and D. Perlman (Eds.), Attachment processes in adulthood: Advances in personal relationships (Vol. 5, pp. 17-52). London: Jessica Kingsley Publishers.

Gücü Terzi Ş. ve Cihangir Çankaya, Z. (2009). Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Olmayı Ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31): 1-11

Gül, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri İle Duygu Dışavurum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gültekin, A. (2006) *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gündaş, A. (2013). *Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak benlik Kurgusu ve Bağlanma Stilleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Harwood, R.. L., Miller, J. G., Irizarry, N. L. (1995). *Culture and attachment: Perceptions of the child in context*. New York: Guilford Press.

Hazan, C., Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22

Heppner, PP., Reeder, BL., Larson, LM, (1983). Cognitive variables associated with personal problemsolvingappraisal: implications of counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 30(6), 537-545.

Heppner, P. P. (1988). *Problem Solving Inventory (PSI): Research Manual*. Palo Alto, CA. Consulting Psychologists Press.

Horowitz, L. M., Rosenberg, S.E., Bartholomew, K. (1993). Interpersonal Problems, Attachment Styles, and Outcome İn Brief Dynamic Psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 549-560.

İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültür ve Benlik. Kültürel Psikoloji: İnsan bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Altan Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kesebir, Ş., Kavzoğlu, S.Ö., Üstündağ, M.F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.

Kalaycı, Ş. (2008), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kaplan E., Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Nesne Psikoloji Dergisi (Npd),* 1(1), 20-49.

Karabulut, E,O.,Kuru, E. (2009). Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümüöğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Kişilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 119-127.

Karadağlı, F., Elkin, N. (2015) Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 1(1).

Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 33-46.

Katkat, D. (2001). *Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından Karsılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kesebir, Ş., Kavzoğlu, S. Ö., Üstündağ, M. F., (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.

Keskin, G., Çam, O. (2009). Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi, *New/Yeni Symposium Journal*,47(2), 52-59.

Kobak, R. R., Cole, H. E., Ferenz-Gillies, R., Fleming, W. S., (1993). Attachment And Emotion Regulation During Mother-Teen Problem Solving: A Control Theory Analysis. *Child Development*, 64(1), 231-245.

Kobak, R.R.,Hazan, C. (1991). Attachment İn Marriage : Effects of Security and Accuracy of Working Models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 861-869.

Kobak, R.R.,Sceery, A. (1988). Attachment İn Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, And Representations Of Self And Others. *Child Development*, 59, 135-146.

Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256.

Koray, Ö. ve Azar A. (2008). Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Mantıksal Düşünme Becerilerinin Cinsiyet ve Seçilen Alan Açısından İncelenmesi.*Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 125-136.

Kotan, T. Ş. (2016). *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının Bağlanma Stilleriyle İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köser, İ., Barut, Y. (2020). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri ve Bağlanma Stilleri İlişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23) , 1765-1789.

Lopez, F. G., Mauricio, A. M., Gormley, B., Simko, T., Berger, E. (2001). Adult Attachment Orientations and College Student Distress: The Mediating Role of Problem Coping Styles. *Journal of Counseling & Development*, 79, 459-464.

Lopez, Gover, Leskela, Sauer, Schirmer and Wyssmann, (1997). Attachment Styles, Shame, Guilt, and Collaborative Problem-Solving Orientations.*Personal Relationships*, 4(2), 187-199.

Main M. (1996). Introduction to the special section on attachment and psychopathology: 2. overview of the field of attachment. *J Consult Clin Psychol*, 64, 237- 243.

Main, M., Kaplan, N., Cassidy, J. (1985). *Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation*. Monographs of the Society for Research in Child Development, 50 (1-2, Serial No. 209), 66-104.

Marchand, J. F. (2004). Husbands' And Wives' Marital Quality: The Role of Adult Attachment Orientations, Depressive Symptoms and Conflict Resolution Behaviors. *Attachment & Human Development*, 6(1), 99-112.

Melikoğlu, M. (2020). *Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Sosyal Uyum Becerileri ve Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., Barrett, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation (2nd ed.).* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 3(3), 553-570.

Nezu, A.M. (1986). Efficacy Of A Social Problem-Solving Therapy Approach For Unipolar Depression. *Journal of Consulting and Ginical Psychology*, 54(2), 196-202.

Nezu, A.M. (1987). A Problem-Solving Formulation Of Depression: A Literature Review And Proposal of a Pluralistic Model. *Clinical Psychology Review*, 7, 122-144.

Noller, P., Feeney, J. A. (1994). Whitter attachment theory: Attachment to our caregivers or to our models?.*Psychological Inguiry*, 5, 51-55.

Oğuztürk, Ö., Akça, F., Şahin, G. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Umutsuzluk Düzeyi ile ProblemÇözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Üzerinden İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 14, 173-184.

Onur, N. (2006) *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özden, A. *(1993).* Krize Müdahalenin Psikiyatrideki Yeri. *Kriz Dergisi,* 1(3), 158-165.

Özdenk S. (2011). *Düzenli egzersizin Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin problem çözme becerileri üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat ÜniversitesiSağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, F., İnce, G., Dinç, Z.F. (2000). Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokuluöğrencilerinin problem çözme becerisi algıları. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* 2, 41-47.

Paley, B., Cox, M. J., Burchinal, M. R., Payne, C. C. (1999). Attachment and Marital Functioning: Comparison of Spouses With Continuous-Secure, Earnedsecure, Dismissing, and Preoccupied Attachment Stances. *Journal of Family Psychology*. 13(4), 580-597.

Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., Öngel, K. (2012). Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician,* 3(2), 10-16.

Paydaş, M. (2019).*Antrenörlerin Liderlik Tarzlarının Problem Çözme Becerisine Olan Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman:Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Polat, R. H. (2008). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ve Düşünme İhtiyacına Göre Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saracaloğlu, S., Serin, O., Bozkurt, N. (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Başarıları Arasındaki İlişki. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 121-134.

Saygılı, H. (2000), *Problem Çözme Becerisi İle Sosyal Ve Kişisel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saymaz, İ. (2003). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Serin, O. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 1,31.

Sezgin, F. (2003). Kriz Yönetimi.*Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 181-195.

Shaver, P. R., Hazan, C., Bradshaw, D. (1988). *Love as attachment: The integration of three behavioral systems*. In R. J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), The psychology of love (pp. 68-99). New Haven, CT: Yale University Press

Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 143–157.

Simpson, J. A., Rholes, W. S., Phillips, D. (1996). Conflict in Close Relationships An Attachment Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 899-914.

Simpson, J. A., Rholes, W. S., Nelligan, J. S. (1992). Supportseeking and support-giving within couples in an anxiety provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 434-446

Soysal, Ş., Bodur, İ İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış, *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.

Subaşı, N. G., Kazan, H. (2020). Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin Yetişkin İletişimindeki Etkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 10(2), 147-162.

Sucu, B. T. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Algılanan Anne - Baba Tutumu ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Susman E., Rogol A. (2004). Puberty And Psychological Development. *Handbook Of Adolescent Psychology*. (Eds) Lerner Rm, Steinberg L. 2th Ed. Hoboken, New Jersey. John Wiley&Sons, Inc. (ss. 15-44).

Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

Şahin, Ş., Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme, *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 42.

Şahin, N., Şahin, N. H., Heppner, P. P. (1993). The psychometric properties of the Problem Solving Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 17(4), 379-396.

Taylan, S. (1990). *Heppner'in Problem Çözme Envanteri'nin Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları*.Yüksek Lisans Tezi. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Temel, V., Ayan, V. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(29), 70-76.

Uytun, M. Ç., Öztop, D. B. ve Eşel, E. (2013). Ergenlik ve Erişkinlikte Bağlanma Davranışının Değerlendirilmesi, *The Journal Of Psychiatry And Neurological Sciences* 26, 177-189.

Ünver, Ö., Gamgam, H. (1996), *Uygulamalı İstatistik Yöntemler*, İkinci Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Yonar, S. (2019). *Beliren Yetişkinlerde Bağlanma ve Romantik Yalnızlık Arasındaki İlişkide Flört Kaygısının Aracı Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.